

**UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA
(KELANTAN)**

TRANSKRIP WAWANCARA BERSAMA
ENCIK HAJI HAMZAH BIN YUSOFF
PEMUZIK BEBAS ALAT MUZIK TRADISIONAL

OLEH:

AHMAD FAUZI BIN AHMAD TAUFEK	2020834338
MUHAMMAD NOR NABIHAN BIN NORZERI	2020853126
MUHAMMAD MUHAIMIN NIZAR BIN MOHAMAD SUKRI	2020818906

PROJEK INI DIMAJUKAN KEPADA
FAKULTI PENGURUSAN MAKLUMAT CAWANGAN KELANTAN
BAGI MEMENUHI KEPERLUAN KURSUS
IMR 604 – PENDOKUMENTASIAN SEJARAH LISAN
SEMESTER 05 (OKTOBER 2022 – FEBRUARI 2023)

TRANSKRIP WAWANCARA BERSAMA
ENCIK HAJI HAMZAH BIN YUSOFF
PEMUZIK BEBAS ALAT MUZIK TRADISIONAL

OLEH:

AHMAD FAUZI BIN AHMAD TAUFEK	2020834338
MUHAMMAD NOR NABIHAN BIN NORZERI	2020853126
MUHAMMAD MUHAIMIN NIZAR BIN MOHAMAD SUKRI	2020818906

PROJEK INI DIMAJUKAN KEPADA
FAKULTI PENGURUSAN MAKLUMAT CAWANGAN KELANTAN
BAGI MEMENUHI KEPERLUAN KURSUS
IMR 604 – PENDOKUMENTASIAN SEJARAH LISAN
SEMESTER 05 (OKTOBER 2022 – FEBRUARI 2023)

PENGHARGAAN

PENGHARGAAN

Syukur dan setinggi-tinggi kesyukuran dipanjatkan kehadiran Ilahi kerana dengan izin kurnianya dapat kami menyempunakan tugas bagi kod subjek IMR604: Dokumentasi Sejarah Lisan ini dengan jayanya.

Dengan kesempatan yang ada ini, kami amat berbesar hati untuk mengucapkan jutaan terima kasih kepada pensyarah subjek ini iaitu Puan Nurulannisa Binti Abdullah kerana telah meletakkan sepenuh kepercayaan beliau kepada kami untuk melunaskan tugas yang diberikan.

Kami ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada semua pihak yang terlibat secara langsung dan tidak langsung dalam usaha membantu menyiapkan tugas ini terutamanya kepada Puan Nurulannisa Binti Abdullah atas budi bicara beliau dalam memberi tunjuk ajar sepanjang masa projek ini dijalankan. Selain itu, kami berterima kasih kepada Encik Kamrulbahri selaku pensyarah dari kos Konservatori Muzik dari Kolej Pengajian Seni Kreatif, UiTM Shah Alam yang menjadi perantara tokoh dan kami dalam menjayakan projek ini.

Selain itu, kami ingin mengucapkan tahniah dan syabas serta terima kasih kepada rakan-rakan seperjuangan kami kerana telah banyak menghulukan bantuan dan kerjasama bagi merealisasikan usaha dalam menyiapkan projek ini dengan jayanya. Segala bantuan yang telah mereka hulurkan amatlah kami hargai kerana tanpa bantuan dan sokongan mereka semua, projek ini mungkin tidak dapat dilaksanakan dengan sepenuhnya.

ABSTRAK

ABSTRAK

Abstrak: *Temubual yang akan dijalankan bersama Encik Haji Hamzah bin Yusoff atau lebih dikenali sebagai Pak Jah Gelang Mas bertujuan untuk mengetahui latar belakang dan pengalaman beliau tentang alat muzik tradisional. Encik hamzah mahir dalam bermain alat muzik dikir barat sejak berusia 18 tahun lagi dan pernah menjadi pemuzik utama bagi alat muzik rebana ibu dikir barat pelbagai tokoh tersohor dalam bidang dikir barat. Adalah diharapkan supaya hasil kajian ini map menjadi sumbangan literasi ilmiah yang bermanfaat untuk digunakan dalam kajian ilmiah serta bahan rujukan bagi individu, kumpulan, dan organisasi tertentu.*

Kata kunci: *pengalaman, alat muzik tradisional, pemuzik muzik utama, tokoh tersohor, sumbangan*

Abstract: *The interview that will be conducted with Encik Haji Hamzah bin Yusoff or better known as Pak Jah Gelang Mas aims to find out his background and experience about traditional musical instruments. Encik Hamzah has been skilled in playing western dikir barat musical instruments since he was 18 years old and has been the main musician for the ibu dikir barat musical instrument of various famous figures in the field of dikir barat. It is hoped that the results of this study will be able to contribute to scientific literacy that is useful for use in scientific studies as well as reference material for certain individuals, groups, and organizations.*

Key words: *experience, traditional musical instruments, main leading musicians, famous figures, contributions*

ISI KANDUNGAN

ISI KANDUNGAN

TAJUK	MUKA SURAT
Penghargaan.....	i
Abstrak.....	iii
Isi Kandungan.....	v
Rujukan Kata.....	viii
Glosari.....	xvii
Biodata Tokoh.....	xviii
Pengenalan.....	xx
Transkrip	
Bahagian 1: Latar Belakang Tokoh.....	02
Bahagian 2: Latar Belakang Keluarga.....	04
Bahagian 3: Latar belakang pendidikan.....	08
Bahagian 4: Kerjaya.....	12
Bahagian 5: Seni dalam mengendalikan alat musik tradisional.....	15
Bahagian 6: Pengalaman.....	38
Bahagian 7: Sumbangan.....	45
Bahagian 8: Harapan.....	48
Rujukan.....	53
Lampiran	
Log Wawancara.....	56
Diari Kajian.....	69
Senarai soalan.....	75
Surat Perjanjian.....	80
Surat Rasmi Kerjasama.....	81
Surat Pengesahan Projek Pelajar.....	82
Gambar Bersama haji hamzah bin yusoff.....	83

Indeks.....	85
-------------	----

RUJUKAN KATA

Okay	Baik
Namo	Nama
Oghe	Orang
Sor	Satu
Tok	Tak
Dohtu	Dah tu
Tu	Macam tu
Ado	Ada
Oyak	Cakap
Takpola	Takpela
Duk	Ada, hanya
Gak	Juga, itu, kan
Hok	Yang
Gok	Juga, la
Ni	Ini
Nok	Hampir
Kade-kade	Kadang-kadang
Talipon	Telefon
Kade	Kadang
Lagu	Macam
Nanah	Tanah
Kalu	Kalau
Masuk	Termasuk

Kecek	Cakap
Mene	Mainan
Buoh	Benda
Tu	Itu
Loni	Sekarang
Takdok	Takda
Perbuatan	Pembuatan
Mengkurangkanlah	Mengurangkanlah
Cumo	Cuma
Male	Malam
Kea	Kan
Dea	Tempat
Yor	Dia
Gapo	Juga
Ni	Merujuk kepada alat muzik tradisional
Wi, bui	Bagi
Ko	Ke
Nga	Dengan
Come	Cantik
Petek, pulah	Cuit, cubit
Jah	Je
Tokse	Tak nak
Lah	Ke arah
Tubik	Keluar
Nati	Nanti
Dea	Fikir

Budok	Budak
Duk	Letak
Belaka	Semua
Kedudukan	Berada
Tino	Perempuan
Jate	Lelaki
Lagu	Macam
Caranyo	Caranya
Bakpo	Kenapa
Ngaji	Belajar
Pastu	Lepastu
Pitih	Duit
Abih	Habis
Demo	Mereka
Anok	Anak
Sapa	Sampai
Kato	Kata
Sero	Rasa
Doplah	Tidaklah
Ork	Tahan
Takse	Tak nak
Tala	Bermasalah
Horla	Yela
Detail	Terperinci
Gih	Jom
Gi	Pergi

Healing moon	Honeymoon
Semin-semin	Simen
Sabit	Berkaitan
Cito-cito	Cita-cita
Tuo	Tua
Galo	Segala
Pah	Lepas
Kijo	Kerja
Gapo	Apa
Yor	Dia
Puok	Puak
Lagu	Macam
Kijoaan	Kerja
Tekanan	Menekankan
Ugama	Agama
Ilmu hisab	Matematik
Banding	Berlawan
Biso	Hebat
Sedap	Ideal
Tubuh lagu	Macam
Halus	Kecil
Makno	Makna
Baco	Baca
Nulis	Menulis
Tujuh	Tu je
Tanding	Bertanding

Badi	Berlawan
Nuh	Sana
Derah	Laju
Goknoh	Dah
Pah	Lepas tu
Ngapa	Hafal
Supo	Macam
Sudoh	Sudah
Meme	Memang
Sakat, pade	Setakat
Pege	Pegang
Guano	Macam mana
Mugo	Sebab
Yar	Ringgit
Padan	Berbaloi
Dea	Sempat
Pada	Kepada
Tumpu	Bagi perhatian
Nanok	Tanak
Goni	Benda tu
Tokey	Majikan
Koli	Pekerja
Sapa	Siapa
Cekak	Larat
Sembahan	Persembahan
Body	Badan

Pattern	Corak
Mano	Mana
Sebutir	Satu
Supo	Macam
Make	Guna
Bukok	Buka
Molek	Sempurna
Setaro	Lebih kurang
Tohok	Buang
Sep-sep	Kumpulan-kumpulan
Pic	Person-in-charge
Sedak	Sedap
Ho	Ya
Dalei	Dalam
Kijoan	Kerja
Sekak	Sampai
Cekak	Larat
Sekak-sekak	Sampai-sampai
Akei	Akan
Congok	Berdiri
Ukah	Panjat
Pehe	Faham
Depei	Depan
Bowok	Bawa
Nak nak	Tiap-tiap
Ukah	Panjat

Tapa	Nyamuk
Beso	Biasa
Hoo yolo	Betul
Kelate	Kelantan
Petei	Petang
Denge	Dengan
Kurei-kureinyo	Kurang-kurangnya
Pahat	Tukul
Katok	Ketuk
Lubei	Lubang
Bekki	Baiki
Sudoh	Siap
Sokmo	Selalu
Tajei	Tajam
Kokni	Ke lain
Goni	Macam ini
Pejei	Pejam
Bayei-bayeinge	Bayang-bayangan
Napok	Nampak
Tokdei	Tak sempat
Tehei	Tahan
Tawok	Tetawak
Tiris	Nipis
Toksei	Tidak mahu
Ngembang	Kembang
Koho	Makin

Kok-kok	Ikut-ikut
Caro	Jaga
Kakah	Peralatan
Ralik	Leka
Bolok	Selekeh
Paka	Terus
Umoh	Rumah
Jarei	Jarang
Siye	Kesian
Jenero	Lena
Jamoh	Sentuh
Etek	Juga
Karo	Pasti
Sabik	Itu sebab
Bidah	Pukul
Emergency	Kecemasan
Koduk	Cari bahan
Tabuh	Irama pembukaann persembahan dikir barat
Bengong	Lembab
Ada perut	Berani
Mung	Kamu
Tak boleh nak langkah	Banyak
Melah	Memotong
Sponsor	Biaya
Nayalah	Kesian

Roadtax	Cukai jalan
Pe'el	Perangai
Awok	Awak
Mugo	Benda
Kelih	Tengok

GLOSARI

- Tetawak** Merupakan sejenis gong yang biasanya dimainkan secara berpasangan, iaitu tetawak ibu dan tetawak anak dengan menggunakan pemalu
- Geduk** Adalah sejenis gendang dua muka. Namun hanya sebelah muka sahaja yang diketuk dengan kayu pemukulnya. Muka geduk diperbuat daripada belulang lembu mahupun kerbau. Badan geduk dipanggil temalang yang diperbuat daripada kayu yang keras. Dua bilah buluh di pasang pada satu sisi temalang dan berfungsi sebagai kaki kepada geduk. Apabila didirikan maka geduk tersebut akan berada dalam keadaan serong bagi memudahkan geduk dipukul. Terdapat dua jenis geduk iaitu geduk ibu dan anak. Geduk ibu lebih besar dan geduk anak adalah kecil. Bunyi keduk anak lebih nyaring berbanding dengan geduk ibu.
- Gedombak** Biasanya dimainkan secara duduk, dengan gedombak diletakkan di bawah ketiak. Ia dimainkan dengan memalu secara langsung menggunakan tangan. Hanya sebelah permukaan sahaja tertutup dan sebelah lagi terbuka. Permukaan untuk dipalu dibuat daripada belulang haiwan.
- Melarik** Proses dimana melarik kayu leban untuk dijadikan baluh
- Canang** Merupakan sejenis alat muzik dalam keluarga gong yang berukuran kecil. Berperanan sebagai alat 'penanda masa' (time marker) dalam ensemble paluan tradisional. Canang diperbuat daripada perunggu atau loyang. Saiz canang kecil. Bahagian tepi canang melengkung ke dalam. Pada bahagian muka canang ada tombol kecil. Canang disusun di atas para khas dan dipalu. Pemalu canang diperbuat daripada kayu. Bahagian yang dipalu ialah bahagian tombol canang. Biasanya canang dimainkan secara berpasangan. Canang dimainkan untuk mengiringi persembahan wayang kulit dan wayang Melayu.

BIODATA TOKOH

BIODATA TOKOH

NO.	ISI	PENCERAHAN
1	NAMA PENUH	HAJI HAMZAH BIN YUSOFF
2	NAMA GELARAN/ PANGGILAN	PAK JAH GELANG MAS
3	ASAL	GELANG MAS.
4	NEGERI	PASIR MAS, KELANTAN.
7	TARIKH LAHIR	
8	AGAMA	ISLAM
9	WARGANEGARA	MALAYSIA
10	STATUS SEMASA	BERKAHWIN
13	EMAIL	
14	ALAMAT SURAT-MENYURAT	PASIR MAS, KELANTAN.

PENGENALAN

PENGENALAN

Kajian ini dijalankan adalah untuk mengkaji tentang latar belakang tokoh alat muzik tradisional yang memfokuskan kepada tokoh dalam seni muzik tradisional iaitu Adiguru Haji Hamzah Bin Yusoff yang merupakan seorang pemuzik yang hebat dalam seni persembahan kebudayaan dalam bidang alat muzik tradisional. Kajian tentang tokoh ini adalah untuk memberi pengetahuan kepada generasi muda tentang perkembangan dan warisan alat muzik tradisional dalam seni persembahan alat muzik tradisional di mana Adiguru Haji Hamzah Bin Yusoff juga merupakan pengarah, pemuzik dan pemelihara alat muzik tradisional pada zaman ini.

TRANSKRIP

TRANSKRIP

Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh dan Salam Sejahtera. Berikut adalah merupakan temubual sejarah lisan mengenai latar belakang dan pengalaman hidup seorang tokoh dalam bermain alat musik tradisional. Bersama-sama kami ialah Encik Haji Hamzah bin Yusoff yang merupakan seorang yang mahir dalam bermain alat muzik dikir barat sejak berusia 18 tahun lagi dalam seni warisan ini. Rakaman ini dijalankan pada tarikh 13 Januari 2023 bersamaan dengan hari Jumaat pada pukul 3 petang yang bertempat di rumah Haji Hamzah bin Yusoff, Pasir Mas, Kelantan. Temubual ini dikendalikan oleh Ahmad Fauzi bin Ahmad Taufek, Muhammad Muhaimin Nizar bin Mohamad Sukri dan Muhammad Nor Nabihan bin Norzeri. Dengan segala hormatnya temubual ini dimulakan.

Petunjuk:

THY: Tuan Hamzah Yusoff
AF: Ahmad Fauzi

BAHAGIAN 1: LATAR BELAKANG TOKOH

AF : Okay, kita akan mulakan soalan temubual ini dengan latar belakang peribadi encik terlebih dahulu. Soalan pertama kami adalah apakah nama penuh encik?

THY : *Okay* [baiklah], assalamualaikum w.b.t, bismillahirrahmaniarrahim ya Allah permudahkanlah urusanku. *Okay* [baiklah], nama penuh saya Hamzah bin Yusoff.

AF : Soalan kedua, adakah encik mempunyai nama samaran atau nama panggilan?

THY : *Okay* [baiklah], ia *namo* [nama] samaran setengah-setengah *oghe* [orang] panggil pok joh, setengah-setengah *oghe* [orang] panggil---(ketawa) *sor* [satu] lagi *tok* [tak] ingat *dohtu* [dah tu]. Jadi suku daripada pok joh la, dia masa tu, dia boleh *tu* [macam tu] dia *ado* [ada] masalah sikit *oghe* [orang] tu gi ---. *Oghe* [orang] *oyak* [cakap] nama pak hamzah, dia tulis nama pok soh. Haa nama pok soh, *takpola* [takpela] mana-mana pun kata (ketawa). Dia *duk* [ada] dua tu nama samarannya. Kalau itu *gak* [juga], pok joh la *hok* [yang] biaso *oghe* [orang] panggil pok joh la. Kalau keluarga tu poksu pok joh. Yang tu atas keluarga la. Tapi nama samarannya *gok* [la], pok joh dengan pok soh *ni* [ini] *nok* [hampir] sama banyak. *Kade-kade* [kadang-kadang] ni *talipon* [telefon] nama pok soh [ketawa] *kade* [kadang] *ni* [ini] nama pok joh, *lagu* [macam] tu la [ketawa].

AF : ***Okay* [baiklah], soalan seterusnya adalah bilakah encik dilahirkan?**

THY : *Okay* [baiklah], saya dilahirkan tarikh dua puluh lima [25] hari bulan lima [5] sembilan belas lima puluh dua [1952] di tempat tumpah darah *nanah* [tanah] pokjoh di Kampung Banggol Gelang Mas. Ni tempat tanah ni lot dua satu dua [212], nombor lot ,tempat tanah lahir, tempat asal ni, kedudukan ni tempat asal ni. Okay.

AF : **Dimanakah encik tinggal sekarang?**

THY : Sekarang tinggal di lot dua satu dua [212].

AF : **Apakah hobi encik pada masa lapang?**

THY : Hobi ni *kalu* [kalau] mengikut hobi yang paling minat kebudayaan *ni* [ini] --- *masuk* [termasuk] kebudayaan la cuma kalau kita panggil, pok joh panggil *kecek* [cakap] *gak* [itu] *mene* [mainan] la, *buah* [benda] *hok* [yang] paling saya minat

buah [benda] *tu* [itu].

AF : Selain daripada hobi tersebut, apakah yang selalu encik lakukan pada waktu lapang?

THY : Dia masa sekarang *loni* [sekarang], *takdok* [takda] tumpu dah ke benda lain. Tumpu pekerjaan, *perbuatan* [pembuatan] alat musik deh. Takdok [takda] tumpu dah benda lain *loni* [sekarang]. Cuma *duk* [hanya] tumpu atas benda ni jah. Bermakna *hok* [yang] minat dulu pun kito *mengkurangkanlah* [mengurangkanlah], bermakna benda *tu* [itu] *loni* [sekarang] tidak giat lah mana dah wau ni. *Cumo* [cuma] masa *loni* [sekarang] sehari-hari kadang *male* [malam] pun kalau kita *duk* [hanya] tumpu benda ni lah buat-buat perbuatan [pembuatan] alat masa *loni* [sekarang].

TAMAT BAHAGIAN 1

BAHAGIAN 2: LATAR BELAKANG KELUARGA

AF : Okay seterusnya kita beralih pula ke bahagian latar belakang keluarga. Soalannya adalah apakah nama ibu dan ayah encik?

THY : Nama ibu nama Fatimah binti Abdul Rahman. Ayah nama Yusoff bin Ahmad.

AF : Okay seterusnya, apakah pekerjaan ibu dan ayah encik?

THY : Pekerjaan ibu dan ayah ni petani la. Dia masa dulu banyak petani la masa dulu.

AF : Soalan seterusnya, bolehkah encik ceritakan bagaimana ibu bapa encik mendidik encik?

THY : Okay, hehe (ketawa dalam keadaan sedih) okay sedihla, bila ingat kan sedih. Okay (batuk) *sor* [satu] pok joh ingat pendidikan ibu bapa menjaga pok joh ni sangat sedihla kita kira mulo. Benda yang lepas *kea* [kan] _ _ _ _ sangat-sangat susah la. Ibu- bapa pok joh ni memang orang bukan berada la...Okay la

AF : **Soalan seterusnya, berapakah bilangan adik beradik encik?**

THY : Adik beradik, dia tiga beradik, nombor yang sulung, arwah pak husin, yang tengah, arwah kakak pak hamzah, yang ketiga pok joh la. Tiga beradik. Cuma bermaknanya kakak pak hamzah bermakna pok joh tak *dea* [sempat], belum lahir masa *tu* [itu]. Dia meninggal dalam umur dua [2] tahun. Dekat la pok joh dengan pak husin ni. Tula adik beradiknya, tak ramai.

AF : **Okay soalan seterusnya, siapakah nama isteri encik?**

THY : Dia nama penuh isteri pok joh, ia nama Zawiah binti Daud. *Yor* [dia] kalu mengikut panggilan luar, orang panggil cik timoh. Ia jadi sama dua, dalam ic zawiah binti daud.

AF : **Okay, soalan seterusnya apakah pekerjaan isteri encik?**

THY : Pekerjaan isteri pok joh suri rumah la, penuhkan masa suri rumah cuma sambil-sambilan *perbuatan* [pembuatan] *ni* [ini] lah. Dulu petani jugak dulu pun masa orang-orang tua ada dulu, sekali dengan dia *tu* [itu] buat padi *gapo* [juga]. Dia masa dulu, dia tumpu padi dulu, cuma benda ni sambil-sambil masa luang benda *ni* [alat musik tradisional], *kalu* [kalau] masa musim padi *gak* [kan], tumpu padi la, dia mengikut dia kejar masa padi ni. Kita kata nak *wi* [bagi] siap sebulan *ko* [ke], dua bulan *ko* [ke] kena *wi* [bagi] siap. *Okay* [baik]

AF : **Soalan seterusnya bilakah encik mula mendirikan rumah tangga?**

- THY : Pok joh mendirikan rumah tangga tahun masa tu [itu] pok joh berusia tujuh belas [17] tahun, masa *tu* [itu]. Dia umur tujuh belas [17] tahun tu [itu], lima puluh dua [52] , tahun tak ingat la tahun tu.
- AF : **Okay soalan seterusnya, encik mempunyai berapa orang anak?**
- THY : Anak *kalu* [kalau] mengikut bilangan anak tujuh [7] orang. Meninggal sorang. Dekat enam [6] *oghe* [orang] la.
- AF : **Okay, soalan seterusnya sebagai seorang bapa, bagaimanakah encik mendidik anak-anak?**
- THY : *Okay* [baiklah], mendidik anak-anak ni, nak kata susah, mudah, nak kata mudah, susah. Cuma kita mengikut pengalaman *nga* [dengan] cara minda kita sendiri. Cara mana kita nak mendidik anak *ni* [ini] nak jadi benda yang bagi manfaat pada kita ataupun nak jadi benda tu [itu] yang lain, perangai tak *come* [cantik] la kita kata. Nak *wi* [bagi] jadi perangai baik, nak *wi* [bagi] perangai *come* [cantik] ni sangat susah. Pok joh mendidik anak, pok joh tak pernah *petek* [cuit], tak pernah cuit anak ni lillah pok joh oyak [cakap]ni tak pernah satu *pulah* [cubit] *ko* [ke], jetih telinga tak pernah cuma mulut *jah* [je], kita nasihat mulut tu [itu] kita nak *bui* [bagi] anak tu [itu] menghormati kita, patuh pada kita, kita *tokse* [taknak] kadang-kadang tu [itu] budak-budak *ni* [ini] *kalu* [kalau] ibu-bapa dia marah sikit, dia celik mata *lah* [ke arah] *ko* [ke] ibu-bapa. Pok joh dulu, *kalu* [kalau] pok joh marah air mata *tubik* [keluar], teriak lah. Tak *nati* [nanti] ke *dea* [mikir] malu *budok* [budak] *cumo* [cuma] ajaran kita tu [itu], suruhan kita tu [itu] bermakna pok joh didik anak *hok* [yang] tak sayang pok joh tu [itu] *duk* [letak] luar. *Hok* [yang] berasa dia tak sayang tu [itu], *hok* [yang] benda kita

kasih sayang kita *tu* [itu] tak jalan. Kita takut budak *tu* [itu] jadi melebihi, takut tak dengar kata larang. Inilah pengalaman pok joh.

AF : **Okay soalan seterusnya, adakah anak-anak encik masih tinggal dengan encik?**

THY : Kedudukan masa *loni* [sekarang], semua *takdok* [tidak] tinggal dengan pok joh *belaka* [semua]. Tinggal pok joh dua orang je.

AF : **Boleh encik beritahu kami serba sedikit mengenai anak encik?**

THY : *Okay* [baiklah], anak pok joh, dia *kedudukan* [berada] dia *loni* [sekarang] dia *hok* [yang] sulung cikgu Upsi, *hok* [yang] nombor dua Universiti Malaya, *hok* [yang] nombor tiga UiTM, *hok* [yang] nombor empat Uum, kedah. Empat universiti. *Hok* [yang] dua lagi, *hok* [yang] *tinu* [perempuan] jadi belaka, *tinu* [perempuan] tiga-tiga *tu* [itu] jadi, memang jadi *belaka* [semua]. *Hok* [yang] *jate* [lelaki] dua orang ni, dia bukanlah kita kata macam pisang setandan, nyior setandan pun tak sama, kadang-kadang ni isi *lagu* [macam] ni, kadang-kadang ni *hok* [yang] komen pun *ado* [ada], *hok* [yang] *tu* [itu] kita tak ada masalah la, benda *tu* [itu] tapi pengajaran pok joh *tu* [itu] lah lagu [macam] *tu* [itu] lah *caranyo* [caranya] didikan dengan halus dengan manis. *Bakpo* [kenapa] *tu* [itu], kita nak bagi dia *tu* [itu] *kalu* [kalau] *ngaji* [belajar], *ngaji* [belajar] sungguh *pastu* [lepas] *pitih* [duit] *abih* [habis] *kalu* [kalau] *demo* [mereka] *ngaji* [belajar] *nga* [dengan] main *gak* [juga] sapa-sapa pok joh didik *anok* [anak], jago *anok* [anak] ni *sapa* [sampai] tahan tak makan. *Kalu* [kalau] *demo* [mereka] *duk* [hanya] mesti bukan kita *kato* [kata] *ko* [ke] *sero* [rasa] makan daging hari-hari masa *tu* [itu] boleh tapi *doplah* [tidaklah] bermakna kita *ork* [tahan] dulu,

bermakna nak jaga perbelanjaan dia tu [itu], kita *takse* [taknak] *wi* [bagi] *tala* [bermasalah] dia tu [itu] *ngaji* [belajar].__ __ *hok* [yang] sini *tu* [itu] pernah penting benar kadang-kadang *demo* [mereka] *Ioni* [sekarang] dia tidak *mace* [macam] dia tidak penting benda tu [itu], dia penting ko [ke] mulut dia. Pok joh sapa [sampai] tak makan, rela makan nasi ikan kering. Takut *tala* [bermasalah] budak *ngaji* [belajar] *ni* [ini], *horla* [yela] dua tiga empat orang *ngaji* [belajar], alhamdulillah pok joh jaga dia ni tak pernah la mintak pinjam pitih orang puluh sen *ko* [ke], lima sen *ko* [ke]. Empat orang ni tak pernah, pok joh jaga pendidikan dia *tu* [itu] memang jaga dengan secara detail [terperinci] sungguh. *Okay* [baik]

AF : Soalan yang terakhir dalam latar belakang keluarga, apakah aktiviti keluarga yang selalu encik adakan?

THY : Okay, aktiviti keluarga ni, kita buat *hok* [yang] benda bermanfaat je la, bermakna kita kata nak buat mauluk, kita nak ajak orang sembahyang hajat ataupun kita nak buat kesyukuran, kita nak buat tahlil. Kita tak buat la benda-benda yang *takdok* [takda] bermanfaat *tu* [itu] bermakna rugi sangat, makna yang berfaedah. Jangan *duk* [hanya] buat main *gih* [jom] *kito* [kita] *gi* [pergi] healing moon [honeymoon] situ, *gi* [pergi] honeymoon *tu* [itu] jangan, kita kena jaga *tu* [itu].

TAMAT BAHAGIAN 2

BAHAGIAN 3 : LATAR BELAKANG PENDIDIKAN

- AF : Okay untuk bahagian seterusnya, kami akan tanya berkaitan latar belakang pendidikan. Soalan yang pertama adalah pada tahun bilakah encik mula mendapatkan pendidikan awal?
- THY : Lima puluh dua [52], tujuh [7] tahun. Umur tujuh [7] tahun *tu* [itu] lima puluh dua. Seribu sembilan ratus berapa ye, dah lima puluh dua, tujuh tahun, lima tahun. Tahun berapa? Situ la [bunyi kenderaan]. Saya lima puluh dua [52] dah umur tujuh [7] tahun pendidikan (ketawa).
- AF : Okay soalan seterusnya adalah encik bersekolah rendah disekolah mana?
- THY : Dulu Sekolah Rendah Kebangsaan Gelang Mas ni tapi bukan sekolah ni la. Sekolah dulu sekolah atap je, sekolah *takdok* [takda] *duk* [macam] *semin-semin* [simen], duduk pun kayu je dulu (ketawa) *takdok* [takda] sekolah *mace* [macam] *loni* [sekarang] la.
- AF : Okay soalan seterusnya, apakah cita-cita encik sewaktu kecil?
- THY : Dia masa pok joh dulu, dia *sabit* [berkaitan] cita-cita ni kita *keno* [kena] *make* [makan] gaji la, *nok* [nak] *make* [makan] gaji ni *takdok* [takda] cito-cito (bunyi telefon berdering), bermaknanya masa *tu* [itu] *oghe* [orang] *tuo* [tua] masa *tu* [itu] dia *tu* [itu] tumpu *ko* [ke] *galo* [segala] pertanian, *ngaji* [belajar] tinggi pon dia kata “mu tak gi *pah* [lepas] kemana pun dia kata, mu nak *kijo* [kerja] *gapo* [apa] (ketawa), masa dulu—*yor* [dia] bukan macam kerja masa *loni* [sekarang] maso dulu”. *Puok* [puak] *tino* [perempuan] pun *lagu* [macam] *tu* [itu] jugak “mu *ngaji* [belajar] tinggi-tinggi pun, *wak* [buat] ijazah mu *duk* [duduk] dapur *kijoaan* [kerja] mu” kata orang zaman dulu. *Yor* [dia] tidak penting *yor* [dia] *oghe* [orang] zaman dulu *yor* [dia] tekanan [menekankan] *ugama* [agama]

(telefon berdering).

AF : Beralih ke soalan yang seterusnya, pada tahun bilakah encik mendapatkan pelajaran disekolah rendah?

THY : Tak ingat tahun

AF : Dimanakah sekolah menengah encik?

THY : Gelang mas la, Sekolah Kebangsaan Gelang Mas la.

AF : Apakah matapelajaran yang encik paling gemari ketika di sekolah rendah dan menengah dan kenapa?

THY : Masa tu ilmu hisab dengan khat tulisan jawi, *hok* [yang] *tu* [itu] pok joh ingat. Tulisan jawi *loni* [sekarang] *takdok* [takda] kot khat tulisan jawi. Tulisan jawi nak *banding* [berlawanan] *come* [cantik]. *Biso* [hebat] la *hok* [yang] *tu* [itu] tulis, *hisab* [subjek kira-kira] boleh *kalu* [kalau] hisab pun *loni* [sekarang] kalau kira-kira, pok cik tak pernah catit dikertas markah *tu* [itu] [bunyi suara adik pok joh.

AF : Soalan seterusnya, adakah encik ada pegang apa-apa jawatan sewaktu sekolah rendah atau sekolah menengah?

THY : Dia masa *tu* [itu], *takdok* [takda] pegang jawatan apa-apa, biasa je, *tidok* [tidak] pengawas *gapo* [apa]. Dia masa jawatan sekolah ni, masatu dia tengok tubuh *oghe* [orang] *hok* [yang] beraso jenis *sedap* [ideal] *tu* [itu] tubuh *lagu* [macam] *tu* [itu] (ketawa kecil) jenis *sedap* [ideal] tubuh *kea* [kan], pok cik ni berasa *halus* [kecil] sikit (ketawa kecil).

AF : Soalan seterusnya, apakah pencapaian tertinggi yang encik telah berjaya capai disekolah menengah?

THY : Sukan la

- AF : Boleh encik ceritakan apakah pengalaman encik dizaman persekolahan?**
- THY : Pengalaman ni disekolah ni *tu* [itu] *nok* [nak] panda la, *makno* [makna] *oghe* [orang] boleh *baco* [baca], nak boleh *nulis* [menulis], *tujah* [tuje]. Duduk berebut nak berlumba masa *tu* [itu]. *Kalu* [kalau] itu *gak* [kan], kita kata *kalu* [kalau] *tanding* [bertanding] lari ke, nak *badi* [berlawan] *derah* [laju] la, nak *badi* [berlawan] duk atas *nuh* [sana] (ketawa kecil). *Goknoh* [dah] masa *tu* [itu], dia tulis papan *lek* [di] ni kala batu, tulis sudah ni *sapuh* [padam], *pah* [lepas tu] *nok* [nak] *ngapa* [hafal] *gano* [macam mana] tidak *supo* [macam] *loni* [sekarang]. *Loni* [sekarang] benda ada. Dulu tulis papan selit *gak*, *sudoh* [sudah] *tu* [itu] *nok* [nak] tulis lain sapu *hok* [yang] tu [itu]. Kena ingat sini la (ketawa). Seksa melayu masa *tu* [itu], *meme* [memang] penat perah otak, *gak* [dah] kita otak bukan geliga mana sangat (ketawa).
- AF : Okay, soalan seterusnya, apakah sukan yang digemari semasa bersekolah?**
- THY : Sekolah masa tu, lumba lari pastu tiga la *hok* [yang] pak cik *ambik* [ambil], tiga acara la, lumba lari dengan lari dalam guni *tu* [itu] *pah* [lepas tu] bola la.
- AF : Soalan yang terakhir, adakah encik menyambung pelajaran ke pengajian tinggi?**
- THY : Dia apabila tamat darjah enam, dia masatu orang tua tak *berapo* [berapa] nak bagi dah. Dia tak bagi, dia *supo* [macam] pakcik kata sakni, masatu dia pelajaran ni dia tak tekan mana masatu. *Pah* [lepas tu] masa *tu* [itu] sekolah *meme* [memang] *payoh* [payah], kadang-kadang masa *tu* [itu], dia *oghe* [orang] naik *sapa* [sampai] tingkatan boleh jadi cikgu dah masatu tapi arwah ayah ni, *yola* [yela] tok gapo tidak galakkan mano la pelajaran, mu *ngaji* [belajar] *sakat*

[setakat] darjah cukupla, boleh kenal nombor bas, boleh kenal tulisan bas gapo, kita nak kelik tak kena tanya orang la takpa dah. Maksudnya sudah *takpo* [takpe], pasal kita kena patuh dia (ketawa), tidak kata dia wi galakan la dok la, tidok *kato* [kata] mu kena ngaji kot mano dop, *pade* [setakat] wi boleh pandai *baco* [baca] papan nombor bas tu [itu], cukup la dia kata. Mu nak kelik gitu, bas mano, bas gelang mas *tokse* [tak nak] la *lagu* [macam] tu (ketawa) lagu [macam] tu tamat dia, situ jah dia. Tidok *kato* [kata] *nok* [nak] *make* [makan] gaji *kijo* [kerja] kerajaan dop zaman dulu. *Kalu* [kalau] *yor* [dia] *pege* [pegang] *ko* [ke] __ galo (ketawa). Kebanyakan nak suruh tolong dia buat kerja.

TAMAT BAHAGIAN 3

BAHAGIAN 4 : KERJAYA

AF : Baik, seterusnya kami akan bertanya berkaitan kerjaya encik hamzah, soalan pertama adalah apakah pekerjaan awal encik setelah tamat pengajian?

THY : Dia tamat pengajian *ko* [ke] duk bertani *sapa* [sampai] *ko* [ke], tokleh kito *kato* [kata] *nok* [nak] *oyak* [cakap] sabit _ masa *tu* [itu]. *Duk* [hanya] tumpu bertani bertani masa *tu* [itu]. Sebelum pekerjaan sendiri ni (telefon berdering) *duk* [hanya] tumpu - *tu* [itu]. Apabila habis musim tanam padi, tanam sayur, tuje la kerjanya. *Pah* [lepas tu] kebudayaan je la, *duk* [hanya] main wau _ _ _ . Masa luang padi, sementara nak boleh tuai padi, selit kebudayaan dengan tanam sayur

la *tu* [itu]. Takde kerja lain dah masa *tu* [itu]

AF : Adakah encik mendapat gaji yang lumayan?

THY : Dia dapat gaji lumayan *guano* [macam mana] *mugo* [sebab] kita tidok kerja kerajaan (ketawa kecil), untuk kehasilan pendapatan atas jasa pekerjaan kita je la. *Kahu* [kalau] tanam sayur kita kata, kehasilan sayur mengikut macam timun, berapa *yar* [ringgit] seratus, kehasilan la, *pah* [lepas tu] kita kata tanam masa dulu, dia dulu tanam ni dalam menanam sayur pun dia matlamat dia lepas untuk pada beli, untuk makan, untuk sendiri, *hok* [yang] lebih *tu* [itu] jual la, tidok kata macam loni [sekarang], tanam sayur *padan* [berbaloi] berpikul-pikul, dulu sayur ni kadang-kadang timun batang *hok* [yang] besar molek pun *tiga* [3] *yar* [ringgit] abih tinggi seratus. *Pah* [lepas] *loni* [sekarang] seratus butir timun berapo kilo, bayangla. Masa dulu pendapatan rasanya *tu* [itu] jela dulu, bermaknanya kita kata orang tua *wi* [bagi] istilah *tu* [itu], kais pagi, makan pagi, kais petang, makan petang *tu* [itu] jela istilahnya, seksa (ketawa kecil).

AF : Soalan seterusnya, berapa lamakah encik bekerja ketika itu?

THY : Dia kerja masa *tu* [itu] kalau mengikut, bertani ni kita turut kita *tubik* [keluar] dalam pukul tujuh [7] pagi, kita waktu pulang ke rumah dalam pukul dua belas [12] la masa *tu* [itu] la. Pukul tujuh [7] sapa [sampai] pukul [12] balik la, pukul tujuh [7] pukul dua belas [12] balik, pukul dua [2], pukul tiga [3] *tubik* pulok, kelik pukul enam [6] petang. Dia tak sampai dua belas [12] jam la hari kerja.

AF : Okay, soalan seterusnya, apakah pengalaman atau pengajaran yang encik dapat dari kerjaya/pekerjaan tersebut?

THY : Tak tahu *nok* [nak] *oyak* [cakap] *tokleh* [tak boleh] benda *goni* [ini], dia

pekerjaan benda-benda ni *kea* [kan] dia jadi, dia tidak menghayati kerja secara lewa. Bermakna, kita kata kita kerja dalam masa sebulan tu [itu], berapa puluh bulan pun, tiga [3] bulan pun, bermakna kita *tokleh* [tak boleh] nak simpul pendapatan kita *tu* [itu] cuma maknanya kita takleh nak simpul. Kita hurai pendapatan ni, makan minum, *dea* [sempat] dua tiga hari makan, pening pulok, bermakna kalau kita mengarang dalam air pun, lemas tak lemas tapi air *duk* [hanya] sakat ni, ibarat. Bermakna selam dah sakat ni (tokoh menunjuk paras badan). *Kalu* [kalau] selam tu [itu], *yor* [dia] lemas, penat la kita, bermakna jadi lebih *pada* [kepada] miskin la, ini nak kata miskin pun tidak jugak, nak kata mudah benar pun tidak jugak, tolak pertengahan, boleh hidup, bermakna tidak susah mana, tula.

AF : Okay, soalan seterusnya, bagaimanakah encik membahagikan masa antara kerja dan keluarga?

THY : Keluarga ni, dia masa rehatla, bila kata masa waktu rehat ni malam antara waktu zohor, antara pukul dua belas [12], antara celah pukul dua belas [12], antara dengan celah pukul tiga [3], tu *hok* [yang] bergaulan dengan keluarganya, dia kita kata pukul tiga [3] *tu* [itu] tubik dah. Malam *tu* [itu], kadang-kadang malam kita letih, nk *ko* [ke] pergaulan dengan keluarga ni bermakna singkat sangat, musim tu [itu] je la. Kalau *dea* lepas musim *tu* [itu], musim senang gak, banyak *tumpu* [bagi perhatian] kot ni, keluarga la. Keluarga *tu* [itu] *kalu* [kalau] hidup susah, main dengan anak kecil gapo, kita masak sendiri, kita mitok masak diri, kito *nanok* [tanak] *diri* [sendiri], kita gulai sendiri, kita ukur langsir (ketawa), kita nyanyur sediri, pak cik boleh, boleh la. Boleh asal masak takpe la ---.

Singkat masa *kalu* [kalau] *goni* [benda ni].

AF : Okay, soalan seterusnya, apakah cabaran yang encik hadapi sewaktu bekerja?

THY : Cabaran bekerja ni, masa *tu* [itu] dia tidak ada banyak cabaran kerananya masa *tu* [itu] dia kerja ni, kerja persendirian ni dia *takde* [tiada] cabaran, dia kerja *hok* [yang] cabaran ni, kerja *hok* [yang] kita *duk* [hanya] bawah naung orang. Orang *duk* [hanya] jaga kito, *ni* [ini] kito *tokey* [majikan], kito *koli* [pekerja], bermakna *duk* [terletak] atas kita. *Sapa* [siapa] dia nak cabar cumanya huk aturan jadual kerja *tu* [itu], masa *tu* [itu] kadang-kadang *tu* [itu], dia goni kerja ni apabila kita berasa letih, kadang-kadang kita biasa keluar pukul tiga [3], *kalu* [kalau] dea kita letih, kadang-kadang pukul empat [4] pun bermakna *tu* [itu] takde cabaran, tidok *takdok* [takda] tekanan dah kita. Masa kita tubik dah, *tu* [itu] jela tekanan. *Kalu* [kalau] *hok* [yang] oghe ni, kijo bawah oghe *tu* [itu] baru kena tekanan, tengok huk kerja masa *loni* [sekarang] la. Orang zaman dulu pun nak *duk* [ke] sapa [sampai] atas cakung sejam pun takpe, *takdok* [takda] suruh kito, rugi masa kita *tu* [itu]. Dah tak *cekak* [larat] nak buat macam mana, terpaksa jugak. Kena rehat dulu.

TAMAT BAHAGIAN 4

BAHAGIAN 5: SENI DALAM MENGENDALIKAN ALAT MUSIK TRADISIONAL

AF : Okay, kita akan beralih ke bahagian seni mengendalikan alat musik tradisional, terdapat dua bahagian soalan berkaitan alat musik tradisional dan pengalaman encik dalam seni musik tradisional, bahagian pertama adalah seni mengendalikan alat musik tradisional, soalan dia adalah apakah contoh alat musik tradisional?

THY : Dia alat musik tradisional ni memang banyak, contoh dia ni *kalu* [kalau] mengikut dia contoh alat musik ni dia kebudayaan ni dia banyak huk saluran, dia *kalu* [kalau] banyak saluran, dia banyak berbeza alat musik tu [itu], dia tak sama la, *kalu* [kalau] kata ada setengah sama, ada setengah tak sama, dia musik ini, kebudayaan ni, masa dulu *meme* [memang] banyak. Kebudayaan kelantan memang *takdok* [takda] la, sabit *loni* [sekarang] dia lekat _ budaya. Dia memang banyak warisan huk yang arwah orang dulu-dulu tinggal *ko* [ke] *anok-anok* [anak] cucu ni, cumanya masa *loni* [sekarang] di bawa oleh itu ni, harus. Bermakna atas *kalu* [kalau] kira atas peratus huk untuk _, tiga peratus, huk mano giat masa *loni* [sekarang], banyak dah huk *takdok* [takda], dia kadang-kadang tradisi ni dia bukan semua minat (bunyi motor), dia bukan minat semua. Dia kadang-kadang tu [itu], kampung ni banyak budaya, apabila kampung lain *takdok* [takda] _ _ _ pun ada. Dia bukan semua minat tapi benda dibawak oleh *budayaan* [kebudayaan] ni, dia minat menceburi dalam musik tradisi (bunyi motor), dia tak minat tapi untuk mengambil hiburan tu [itu], dia minat, dia jadi benda lagu [macam] tu, dia nak main cebur sendiri, dia tak minat, tapi apabila *sembahan* [persembahan] satu tradisi memang dia *gi* [pergi], dia support dia sokong, dia minat situ, sabit kita kata dari segi musik pun minat dalam tradisi ni

yang dia tak sama, kita minat tengok, dia minat main, dia *wak* [buat]____
sumbang, kita minat *wak*, dia minat (ketawa), *lagu* [macam] tu, *lagu* [macam]
tula. Dia bukan sama musik ni, tradisi. Okay.

AF : Boleh encik nyatakan salah satu fungsi alat musik tradisional, apa-apa alat musik tradisional?

THY : Alat musik tradisi kalau mengikut alat yang popular la masa dulu, dia alat *hok* [yang] popular zaman dulu rebana ubi, kertuk, alat musik wayang kulit, makyong, dikir barat, tarina ni macam _ _ _ jarang-jarang sangat, silat, tomoi. Tula *hok* [yang] giat zaman dulu. Dia sekarang *loni* [sekarang], dia banyak huk tu [itu] pun nak pupus dah, macam mak yong pun nak pupus, menora pun akan akhir pupus dah, *takdok* [takda] dah, dia habis kalau macam abih, huk itu ni habis butir, habis dah menora, abih bukit yong abih, habih dah, *pah* [lepas] kita kata tumpuan dia ni, dia alat musik ni dia gantung atas huk kebudayaan, kalaulah kita kata contoh alat wayang kulit, benda *lagu* [macam] ni, huk *lagu* [macam] ni benda, *lagu* [macam] ni alat *body* [badan] alatan dia tu [itu] berbeza-beza peruntukan. Kalau gendang sama, kalau geduk sama, *cumonyo* [cumanya] kalau kita nak gabung *tu* [itu], dia akan tak sama la, menjadi _ _ _ pattern ni, huk ni pattern ni, dia bermasalahnya sedangkan benda ni dia padahal dia memang susah la. Jujur kata bukan senang, bukan mudah. Masa dulu, *kalu* [kalau] kita cekero nak buat *tu* [itu], dia pengalaman kemahiran tu [itu] sedikit sangat cumo buat *tu* [itu] dengan cara dengan caro gitu-gitu, caro boleh *lagu* [macam] *mano* [mana] pun boleh, benda *lagu* [macam] tu, *loni* [sekarang] tidok *lagu* [macam] tu sabit jadi benda berbeza-beza tu [itu]. Okay

AF : Seterusnya, boleh encik nyatakan berapakah harga alat musik tradisional?

Yang paling mahal atau yang paling murah?

THY : Dia mengikut atas pekerjaan kita *tu* [itu], masa kita kerja *tu* [itu], dia kalau kita mencontoh, yang paling mahal geduk, tawak, gendang, gedombo, *hok* [yang] *tu* [itu] paling mahal *tu* [itu] rebab, serunai *hok* [yang] *tu* [itu] paling jenama _ *tu* [itu]. *Pah* [lepas] masa *loni* [sekarang] pun, asal musik ni lah *hok* [yang] harga tinggi. Macam *hok* [yang] lain-lain, benda kecik-kecik ni dia mengikut alat la, canang *ko* [ke], casei *ko* [ke], dia *ado* [ada] harga tingkat-tingkat, dia bukan sama masa *loni* [sekarang], contohnya, macam gendang, nak boleh siap satu biji gendang *tu* [itu] makan minggu, *nok* [nak] boleh siap sebutir, *supo* [macam] genduk, lebih kurang jugak pastu kita kata serunai, *nok* [nak] boleh tebuk lubang *tu* [itu] payah, lambat jugak. Nak boleh _ _ _ *come* [cantik] *keno* [kena] *make* [guna] otak dah, kena makan fikiran dah, kita keno minda keno *bukok* [buka] dah. Kita nak *lagu* [macam] *mano* [mana] nak jadi *molek* [sempurna] nyo payoh. *Pah* [lepas] benda lain *tu* [itu], alhamdulillah mudah, mace rebab *tu* [itu]. Dia rebab ni kadang perbuatan rebab dia jenis dia sudah lalu dah, dia kena sudah lalu dah, dia buat _ body dia *hok* [yang] kulit *tu* [itu] dia buat siap slalu dah, walau bunyi molek, molek, tak bunyi molek, nak baiki takleh. *Kalu* [kalau] baiki kulit, nak baiki dia *tu* [itu] kena koyak kulit *tu* [itu], dia *kalu* [kalau] *tubik* [keluar] seolah *setaro* [lebih kurang] *tu* [itu], setaro *tu* [itu] la bunyi, *mace* [macam] serunai *tu* [itu] kita boleh proses, gendang kita boleh proses, geduk takleh proses, gedombok pun lebih kurang jugak. Kita buat dia, kita *ambik* [ambil] siap dulu bor kito proses cari suara nak merdu _ . *Tu* [itu] bukan kita buat

cara palu dia tu [itu] sudah lalu zaman tak bunyi, *tohok* [buang] la punoh, gitula dia *meme* [memang] pengalaman la bermakna dapatan projek ni atas pengalaman-pengalaman alat musik ni. Alat musik tradisional *payoh* [payah], memang payah la sebab keno *hok* [yang] bendo payoh.

AF : Apakah alat musik yang paling encik mahir?

THY : Alat musik, tradisi ni orang nak kata mahir semua *tu* [itu] kita takleh nak akui benda ni tapi *kalu* [kalau] dalam panggung wayang kulit, takdak *hok* [yang] pok joh takleh *wak* [buat] main persembahan. Walau serunai, walau geduk, walau gedomba, walau sawo, walau tanih, semua pok joh rindu ---. Boleh kata a sampai ke z *kalu* [kalau] sabit kata _ _ _ . Duduklah mana-mana pun, _ _ _ sena *takdok* [takda] *hok* [yang] _ pok cik *tu* [itu] rindu sebenar, makna dia gendut , bermakno takde *kekok* [tak biasa] lah tapi kakahan kulit *tu* [itu] pandai *tu* [itu] tak pandai mana jugak, bermakna *takdok* [takda] siapa lebih, tiada siapa dio pandai, cara dia kurang, bermakna *hok* [yang] ni sor lebih, walau kita lebih, pandai setara mana pun, kita duduk dengan cara kita kurang, tula.

AF : Apakah keistimewaan alat musik tradisional bagi encik?

THY : Dia kalau istimewa sebenar lah, *kalu* [kalau] dalam istimewa *kalu* [kalau] kita buat persembahan bermakna *kalu* [kalau] kita duduk di benda lain, geduk *ko* [ke], gedomba *ko* [ke], gendang *ko* [ke] gapo, *hok* [yang] paling singa sekali kita *duk* [hanya] pegang pada _ _ _ . Hobi huk paling tingi sekali, huk paling minat (ketawa)

AF : Okay [baiklah], soalan seterusnya apakah majlis yang biasa membuat tempahan persembahan dari encik?

THY : Dia *kadei-kadei* [kadang-kadang] ni, majlis ni *sep-sep* [kumpulan-kumpulan] apani hari keputeraan tuanku, dia masa belum covid dulu bermakna kebudayaan ni *hok* [yang] tuanku istana *keno* [kena] *nak nak* [tiap-tiap] tahun di istana. Kena *sokmo* [selalu] *nak nak* [tiap-tiap] tahun, *pah* [lepastu] *hok* [yang] *sep-sep* [kumpulan-kumpulan] VIP, *hok* [yang] menyambut Menteri pun *memei* [memang] *keno* [kena]. Dia *hok* [yang] pakcik ni masa tu, *dio* [dia] *kadei-kadei* [kadang-kadang] ni *dio* [dia] mengikut *kalu* [kalau] *orei* [orang] PIC *dio* [dia] pandai nilai *doh* [dah]. Pandai nilai *hok* [yang] *mano* [mana] *hok* [yang] sedak [sedap] *hok* [yang] *mano* [mana] *tok* [tak] sedak [sedap]. Bermakna *kalu* [kalau] [kalau] supo pakcik ni *kalu* [kalau] nyambut tuanku sekalipun, keputeraan pun *tok* [tak] pernah raptai pun, *tok* [tak] pernah raptai. *Ho* [ya] *kito* [kita] gi hari jadi jah. Cumo *kadei-kadei* [kadang-kadang] tu *dio* [dia] mitok pendapatan pada *kito* [kita], ketibaan tu *kito* [kita] *nok* [nak] buat persembahan tu lagu *gapo* [apa]. Cumo *dio* [dia] *kalu* [kalau] *dalei* [dalam] istana tu *dio* [dia] *kito* [kita] *tok* [tak] panggil la *kalu* [kalau] *kijoan* [kerja] *hok* [yang] tuanku *dalei* [dalam] istana tu. *Dio* [dia] *nok* [nak] *hok* [yang] raja berangkat *gapo* [apa] pun *dio* [dia] *doh* [dah] ado khas *doh* [dah] *hok* [yang] lagutu, *dio* [dia] macei sep tu macei *dio* [dia] *dio* [dia] *sekak-sekak* [sampai-sampai] mati. *Sekak* [sampai] *kito* [kita] *tok* [tak] cekak, selagi cekak *dio* [dia] tak *akei* [akan] panggil puok lain, tak *akei* [akan] ganti puok lain. *Kalu* [kalau] [kalau] supo puok ni puok ni jah *hok* [yang] istano ni melainkan *hok* [yang] luar sambutan tubik ni baru panggil. Bermakna setiap tahun *keno* [kena] nah. Tapi pendapat pakcik, kalau la kita kata persembahan kebudayaan tuanku ni baik *kito* [kita] *duk* [duduk] di luar pado *duk* [duduk]

dalei [dalam], baik *duk* [duduk] luar. *Duk* [duduk] luar ni maso tu pergerakan kita bebas haa. *Duk* [duduk] *dalei* [dalam] ni *duk* [duduk] congok situ takleh *nok* [nak]gerok *mano* [mana] *doh* [dah]. *Nok* [nak] kecing ho kecing laa. Haa sini la *kito* [kita] kato bendo tu *kito* [kita] pilih *hok* [yang] paling-paling ringan, paling-paling tiada tekanan, *hok* [yang] paling-paling. Dia *kadei-kadei* [kadang-kadang] ni, *kalu* [kalau] *duk* [duduk] tuanku aloh hoo *nok* [nak]gerok *tok* [tak] berani eh. Supo gambar la, *tokleh* [tidak boleh] nak main [pergerakan yang resah]. Ha *memei* [memang] *toksei* la, *kito* [kita] *tok* [tak], sanggup denge kedudukan setaro tu. *Kito* [kita] *toksei* duduk. *Kito* [kita] *tok* [tak] *beso* [biasa] *nok* [nak] duduk, *kito* [kita] duk *beso* [biasa] *nok* [nak] *ukah* [panjat] ho *kalu* [kalau] nya gatal *nok* [nak] *tapa* [tampar] nyamuk *tokleh* [tidak boleh]. Penat sungguh *wak* [buat] *kijo* [kerja] tuanku ni. *Dio* [dia] *takdok* [tiada] masalah, *dio* [dia] *pehe* [faham], tuanku ni *pehe* [faham]. Tapi VIP bawoh, *hok* [yang] penaung bawoh. Pakcik *beso* [biasa] la duk main orchestra *depei* [depan] dia nuu. *Bowok* [bawa] Pok Joh *nak nak* [tiap-tiap] tahun, *tokleh* [tidak boleh] puok lain oskestra. Pasal *dio* [dia] kenal, *dio* [dia] kenal namo sambutan dia kenal. Dia buat keramaian, jamuan *makei* [makan] *gapo* [apa] tu. *Kalu* [kalau] *kito* [kita] *doh* [dah] *dio* [dia] *kadei-kadei* [kadang-kadang] tu, *dio* [dia] ado, *dio* [dia] bertemu dengan keluarga *kei* [kan] duk karaoke sapa [sampai] pukul tigo[3]. *Pah* [lepastu] *kito* [kita] *kalu* [kalau] *dio* [dia] *tok* [tak] *kelik* [balik], *kito* [kita] *tok* [tak] *kelik* [balik]. *Kadei-kadei* [kadang-kadang] tu Tengku Sultan Muhammad kelima (V) tu, eh *nok* [nak] *kelik* [balik] *gano* [macam mana] tuanku *tok* [tak] *kelik* [balik] lagi ni. Hoo *yolo* [betul] jugok *dio* [dia] kato. (ketawa) ho jadi bendo lagutu la.

AF : *Okay [baiklah]* seterusnya berapakah harga yang dikenakan untuk persembahan dalam majlis tersebut?

THY : *Dio [dia] hargo ni dio [dia] Kelate [Kelantan] ni dio [dia] bukei [kan] macei Kuala Lumpur. Dio [dia] kadei-kadei [kadang-kadang] Kelate [Kelantan] ni, dio [dia] tidok menghidupkan kebudayaan, dio [dia] akei [akan] meruntuhkan kebudayaan. Bayaran dio [dia] habih-habih tinggi lima puluh [50] ya [ringgit] jah sore hok [yang] istana. Buke dio [dia] tiga [3] lima puluh [50] ya [ringgit]. Pah [lepastu] keno [kena] gi raptai lagi. Kalu [kalau] kito [kita] nok [nak] wak [buat] persembahan malei ni, petei ni keno [kena] raptai dulu haa. Denge lima puluh [50] ya [ringgit] ja. Bukan itu pun, tapi bagi kito [kita] darah seni ni walau tokleh [tidak boleh] pitih [duit] pun main. Bermakna kita mendukung seni kebudayaan kita tu, kita tidak nilai bayaran. Kito [kita] noknya kepuasan kito [kita] tu, ho pitih [duit] tokleh [tidak boleh] pun takpo kepuasan kito [kita] lepas. Bermakna lagu tu, demo buke nok [nak] ke demo haa buke nok [nak] ke demo cumo kito [kita] nok [nak] kepuasan kito [kita] tu kerano daroh seni tunas seni dalei [dalam] dio [dia] jadi sehati denge daging daroh kito [kita] doh [dah]. Dengan roh insan nyawa doh [dah]. Dio [dia] tokleh [tidak boleh] nok [nak] wak [buat] apo doh [dah], toksoh kato gapo [apa] pun ore seni ni, walau penat taroo mano [mana] pun. Eh masa penat ni beraso la, beraso la letih perasaan lain letih ni. Dio [dia] ado la mari perasaan gitu gini. Lepastu bereh la (ketawa kecil). Takdok [tiada] gapo [apa], dio [dia] kalu [kalau] sungguh-sungguh darah seni dio [dia] tahu la perasaan ni, tapi gak sedak [seronok] la.*

AF : *Okay [baiklah]* soalan seterusnya, bolehkah encik terangkan proses belajar mengendalikan alat muzik tradisional ini?

THY : Dia proses belajar ni boleh, boleh buat *takdok* [tiada] masalah, boleh buat la bulih tunjuk ajar la bendo ni tapi masalahnya dia *kadei-kadei* [kadang-kadang] proses ni *kito* [kita] tenaga pengajar ni perbuatan ni pengajian ni *dio* [dia] buke nga [dengan] secara mari belajar harini bulih harini. Dia *kadei-kadei* [kadang-kadang] tu, contoh *kalu* [kalau] *kito* [kita] *nok* [nak] buat gendang sebutir *dio* [dia] kurei-kureinyo [kurang-kurangnya] *keno* [kena] duk sebulei baru boleh secara detail. *Kalu* [kalau] buat nga secara gini, *nok* [nak] pahat pun, pege pahat pun *tok* [tak] berapa *mano* [mana] *nok* [nak] *katok* [ketuk]. *Nok* [nak] *katok* [ketuk] palo pahat *tokleh* [tidak boleh] lagi. *Pah* [lepastu] tu so *kito* [kita] kato *nok* [nak] buat bentuk *nok* [nak] cari *lubei* [lubang], *tokleh* [tidak boleh] nak buat secara detail. *Kito* [kita] kato asas gendang, ho tebuk lubang laguni *hok* [yang] *dio* [dia] bui pepeh biar la *tok* [tak] sudah pun. Cumo jadi macei [macam] *kito* [kita] kato, *kito* [kita] larik *hok* [yang] tebuk *hok* [yang] lain, *kito* [kita] tunjuk *hok* [yang] lain. Tunjuk *hok* [yang] siap *doh* [dah]. Ha *kito* [kita] *toksei* [tidak mahu] bendo tu, *kito* [kita] *nok* [nak] buat dari tebuk tu sapa [sampai] sudah [siap] sebutir, tempat *mano* [mana] *hok* [yang] *dio* [dia] *kito* [kita] *tok* [tak] puah hati tu, *kito* [kita] *nok* [nak] suruh bekki [baiki] *hok* [yang] tu jadi *nok* [nak] bui jadi comei sungguh. *Kalu* [kalau] buat denge secara tidak detail denge secara kita tidak puas hati, takkei [tidak akan] pandai *sokmo* [selalu]. *Kito* [kita] *tokleh* [tidak boleh] *nok* [nak] bezo, *takdok* [tiada] perbezaan ni bermakna *kalu* [kalau] *kito* [kita] boleh dengan detail. Kita kata nombor satu [1] *lubei* [lubang],

lubeilah loni body tu nombor dua [2]. Body *kito* [kita] *nok* [nak] buat betul pun boleh, *kito* [kita] *nok* [nak] buat body pun boleh, haa *lubei* [lubang] ni meme [memang] payoh. *Keno* [kena] ngaji benarla lubei ni. Mato kena tajei [tajam] benar lubei [lubang] ni. Fikiran kena waras benar, hati kena telus, jujur sungguh. *Kalu* [kalau] hati *tok* [tak] jujur, mato rabun, telingo *tok* [tak] dengar haa sudoh *tok* [tak] jadi barei. *Dio* [dia] sudoh atah hati, hati *kito* [kita] kato ni takpo *doh* [dah], puah hati haa sudoh situ la. *Kalu* [kalau] hati kokni, fikiran kokni, mato tengok laguni haa sudoh, *tok* [tak] jadi. Tapi *kadei-kadei* [kadang-kadang] kato mudoh, aii mudoh *goni* [macam ni]. Jange duk buat mudoh, meme payoh. Pok Joh dulu *nok* [nak]bulih pun meme ai, *tok* [tak] nero tido male duk mikir. *Kito* [kita] duk mikir, sapa *kito* [kita] *pejei* [pejam] mato *hok* [yang] khandok [kehendak] *kito* [kita] *nok* [nak] tu *kito* [kita] ado *bayei-bayeinge* [bayang-bayangan] dale mato. *Kito* [kita] *nok* [nak] *bui* [bagi] jadi macei *dalei* [dalam] bayangei *hok* [yang] *dalei* [dalam] mato *kito* [kita]. *Kito* [kita] pejei tido tu pun napok [nampak], body laguni, lubei [lubang] laguni [macam ni]. *Kito* [kita] *nok* [nak] bulih bendo lagutu [macam tu] barulah puas hati. Okay

AF : *Okay [baiklah]* soalan seterusnya berapa lamakah ketahanan sesebuah alat muzik tradisional?

THY : *Okay [baiklah]* dia ketahanan ni dia gantung atas kayu. Haa nombor satu [1] kayu, nombor duo [2] penjagaan. *Dio* [dia] *kalu* [kalau] ketahanan kayu ni kita kena cari kayu betul-betul kayu yang molek. *Kalu* [kalau] kayu *hok* [yang] *kito* [kita] *nok* [nak] buat tu *tok* [tak] puah hati, *tokdei* [tak sempat] lamo. Buat boleh *tokdei* [tak sempat] lamo *makei* [makan] bubuk. Haa *kalu* [kalau] kayu *hok*

[yang] jenis *takdok* [tiada] ketahanan *dio* [dia] mudah jadi reput. Haa bendo tu kayu ni, kita nak kayu *hok* [yang] paling *tehei* [tahan] *sapa* [sampai] dua ratus [200], Pok Joh ado tiga ratus [300] tahun sebutir gendang tu, tiga ratus [300] tahun umur, ado tu. Empat [4] generasi denge Pok Joh, empat [4] *orei* [orang] denge Pok Joh pakai gendang tu. Tiga ratus [300] tahun *tok* [tak] kurang gendang tu, serunai ado dua ratus [200] tahun, *tawok* [tetawak] *hok* [yang] duk Main Teri dulu dale empat [4] generasi jugok *tawok* [tetawak]. Tu barang-barang lama sajo tu. Ketahanan *dio* [dia] kayu ni nombor [1] kayu angka. Kayu angka ni kualiti ketahanan *dio* [dia], cengal atau merbau takleh tahan dia. *Kalu* [kalau] jenis alat muzik ni dia merbau *kalu* [kalau] la kayu buruk makan diri jugok. *Kalu* [kalau] angka ni, *kalu* [kalau] bulih tera *hok* [yang] asli tiga ratus [300] empat ratus [400] tahun *dei* [sempat] . Itu atas penjagaan kita, haa *dio* [dia] *goni* [macam ni], penjagaan ni tidak payah, dia *toksei* [tidak mahu] air basah-basah hujan tiris *ko* [ke], *keno* [kena] letak tempat betul-betul kering. *Dalei* [dalam] aircond *toksei* [tidak mahu] *goni* [benda ni], *toksei* [tidak mahu] duduk *dalei* [dalam] aircond barei *goni* [macam ni] *tokleh* [tidak boleh]. Jaga gitu jela bermakna *kalu* [kalau] la kita kata nampak nak jadi kulat tu, kita clear bilas semula. *Kito* [kita] jago, kayu angka la. Buat boleh belaka kayu *gapo* [apa]-*gapo* [apa] pun tapi ketahanan nak melebihi pada angka tidak boleh.

AF : ***Okay [baiklah], soalan seterusnya apakah contoh bahan-bahan yang digunakan untuk membuat alat muzik tradisional?***

THY : -- Alat untuk kegunaan contohnya gendanglah, gendang rebana dikir dia, geduk saja lain. Gendang ni dia sama, cuma geduk dia beza sedikit alat-alat dia.

Gendang ini dia nombor satu kulit, rotan, buluh *takdok* [tiada] dohla. Dia kulit lembu, kulit kambing, rotan, buluh untuk bikar. Masa loni *dio* [dia] mengikut asli, masa loni kita buat dengan secara mudah, cara mudah la loni. Dia *hok* [yang] penting itula, rotan, kulit. Rotan tu apabila dia satukan, rotan tu boleh guna dua [2]. Rotan dia boleh guna untuk buat cucuk ini so, untuk buat lilit dia ngembang tu, ha rotanla. Benda tak comei guna alat barei-barei tu *nok* [nak] buat benda tu, tapi mugo *kito* [kita] kato maso loni, barei *dio* [dia] koho payoh koho payoh. Hutan habis dah, lepastu nak ambik rotan mana lagi [ketawa kecil]. Hutan terang benderang dah, dulu nak rotan kena masuk bukit la masuk hutan la, loni *takdok* [tiada] *doh* [dah]. Bahan-bahan itu memang payah, kayu Nangka pun payah loni. Nak cari kayu Nangka *hok* [yang] tua la, pokok nangka ni kalau alik sini seratus [100] tahun *tokleh* [tidak boleh] *nok* [nak] buat. Nak buat boleh tapi *takdok* [tiada] orang try la. Itu jela tahan, semua kayu boleh buat tapi kalau kualiti tu pokok Nangka.

AF : *Okay [baiklah]* soalan seterusnya, apakah kaedah yang perlu dilakukan untuk mengekalkan ketahanan alat muzik tradisional?

: *Okay* [baiklah], untuk nak tahan dia *goni* [macam ni], dia *memei* [memang] tak payah. Lagutu jaga ketahanan dia tu, kualiti dia tu. Dia kulit nombor satu [1], dia tidak boleh kena air. Dia barang kulit *kok-kok* [ikut-ikut] mana pun tidak boleh dengan air. Mace benda lain tu takpo la, mace kayu tu takpola. Dia kalau kulit ni, kena hujan pun tidak boleh dah, haa tidak boleh. Gok kalau kayu ni kena hujan tiada masalah lagi, kita kena jaga kulit la. Selepas itu kita kata, ketahanan dia tu kita kena jaga betul-betul la. Dia kalau kekadang ni, kulit dia

cemar kan, dia jadi hitam berdaki haa kita kena basuh la, kena cuci la. Cuci semula tu biar dia *kelik* [balik] asal cahaya kulit asal. Dia kulit ni, dia takkan berubah, walau kulit lembu kulit kambing pun cahaya dia tidak berubah. Berubah cahaya tu kerana daki dalam tangan, air daki peluh *hok* [yang] kita duk palu tu melekat kulit jadi hitam. Basuh jadi serupa air *caa* [air buangan] hitam, boleh basuh tiada masalah tapi basuh kena pandai la. Kalau basuh serupa mandi budak, mandi lembu haa sudah *takleh* [tidak boleh] jugok. Kena pandai, dia ada kaedah dia. Kadang-kadang demo tak basuh pun loni, hitam dengan begitu sampaikan pecah. Kalau kita jaga dia tahan sebab tak buruk. Berpuluh tahun tak pecah kalau betul-betul jaga. Kalau tidak jaga tiga [3] tahun pun pecah. Hujan pun demo *tok* [tak] caro, *pah* [lepasu] *kito* [kita] kalau hujan gendang la kita buat lari dulunya (Tokoh ketawa). Benda lain *kito* [kita] tak buat lari, *kakah* [peralatan] kulit kita buat lari dulu. *Kakah* [peralatan] *hok* [yang] modul lain tak alih takpe. *Goni* [benda ni] *hok* [yang] penting, kita kena jaga betul dia *goni* [macam ni] pasal dia jenis itu sangat sebab barang kulit.

AF : *Okay [baiklah]*, kami mendapati encik juga pandai dalam bermain wayang kulit. Adakah encik mempunyai alat muzik yang spesifik untuk digunakan ketika bermain wayang kulit?

THY : *Okay [baiklah]*, alat muzik wayang kulit ni semua hak pakcik, semua *hok* [yang] pakcik duk main. Dia kadang-kadang alat muzik wayang kulit ini satu hal jugakla. Muzik wayang kulit ini kita kata bukan asalkan bunyi. Dia muzik wayang kulit ni, kita nak walau geduk walau gendang walau gedomok kita nak

barang *hok* [yang] comei belaka. Walau canang, gong, kita nak barang kelas A belaka, bermakna kalau suara pun kita nak suara kelas A. Haa *toksei hok* [yang] B, *hok* [yang] C kita *toksei*. *Hok* [yang] demo nak pakai, kelas B C pun pakailah, tidak masalah. Cuma kita nak barang *hok* [yang] *kito* [kita] main tu kita nak barang *hok* [yang] diri puas hati. Kalau kita dengar barang sogho laguni orang dengar pun serupa kita jugak. Kalaula barang kita tu suara merdu menari molek, orang dengar serupa kita jugak. Bermaknanya kita kena pilihlah, kadang-kadang tu serupa pakcik ni takpelah pilih mugo barang buat sendiri, *hok* [yang] kurang kita jual *hok* [yang] molek kita taruh simpan. Haa kita buat lagutu. Meme payoh, kadang-kadang muzik ni, contoh kalau panggung muzik *hok* [yang] kulit ni semua ala muzik tu kita nak bui jadi seimbang. Walau geduk walau gong, serunai kita ukur lagi suara kita nak. Jadi, dia nak jadi sehati tu, macei kita takpelah boleh tune nak setaro mano, ada boleh tune kan. Nak bass setaro mano, dia boleh tune. *Dio* [dia] *goni* [benda ni] ni *tokleh* [tidak boleh] tune, kalau dia sudah cuma tune di telinga. Gendang ibu gendang anak setaro mano, canang setaro mano *kito* [kita] nok, casie biasa haa kita tak perlu tune casie ni. Kalau canang kita kena tune, kalau gendang pun kita kena nilai dah. Bermakna suara kedudukan tu kita kena seimbang dah. Suara anak nak setaro mano, ibu nak setaro mano. Anak tu meme suara piring, anak ni kok kok mano pun takpola tinggi pun. Meme payoh *nok* [nak] jumpa benda sepanggung ni *hok* [yang] kita puas hati. Kadang-kadang *kakah* [peralatan] lain molek, *kakah* [peralatan] bawoh ni molek, *tawok* [tetawak] pulok. Dikucar di *tawok* [tetawak] pulak. Dia nak seimbang, dia kadang-kadang ni kalau kita nak, kalau ibarat kita *nok*

[nak]bui bunyi macam boleh dalam masa gabungan tu kita kena bui mace lebah terbang. Macam suara lebah terbang [bunyi lebah terbang]. Kita nak contoh, walau geduk, geduk ni suara lain. Apabila gabungan masuk, dia jadi satu, tokol [terkumpul] haa sini *hok* [yang] payoh ni, payoh. Kadang-kadang demo asalkan bunyi ho takpo *doh* [dah]. Kita takleh lagutu, jadi *takdok* [tiada] kepuasan kita. Kita nak benda *hok* [yang] mari dalam telingo, makan sini bermakna lepas kita dengar sedak [sedap] *pah* [lepasu] orang lain, tak ubah lagi. Itu je, kalau kita tak pandai memalu sikit kalau *kakah* [peralatan] sedak [sedap] orang *ralik* [leka] jugok. Tu penting tu, sabik pakcik *takdok* [tiada] alah *kakah* [peralatan] *hok* [yang] *bolok* [selekeh] tu, berkilat *sokmo* [selalu]. Bakpo tu, [Kenapa itu,] sebab kita kena jaga tu, jaga kecantikan, ketahanan. Haa kita kena jaga la, *hok* [yang] pameran untuk kecantikan. Ni orang tengok pameran *bolok* [selekeh] lagutu, alohh. Jadi situ kita kaloh doh.

AF : Kami mendapati encik juga mahir membaiki alat muzik tradisional, jadi soalnya, apakah alat yang encik gunakan untuk membaiki?

THY : *Okay* [baiklah], dia kalau untuk membaiki alat muzik ni, kita mengikut kategori alat muzik tu, dia bukan sama. Kita kata alat dia kalau gendang, gedombak, rotan la, kulit. Kalau gendang ni tiga kita guna, kalau bikar buluh, kulit kambing, kulit lembu, rotan, kalau rotan mengikut istilah bahasa dulu Kelantan la, *hok* [yang] lilit *hok* [yang] bulatan tu *kei* [kan] dia panggil ngembang. Rotan mengembang *hok* [yang] tu, *hok* [yang] ni *hok* [yang] tarik itu ni rotan gambir dia panggil. Haa dia sama je rotan. Lepasu buluh, buluh tu bikar lepasu ikat

dengan tali rapia.

AF : *Okay [baiklah]* soalan seterusnya, adakah membaiki alat muzik ini sukar untuk dilakukan?

THY : *Okay [baiklah]*, dia kita nak membaikpulih alat muzik ni, alat-alat muzik yang tertentu sahaja yang payah, yang susah sikit. Dia kalau macam gendang, geduk, gedombak ni tidak berapa susah mana la. *Hok [yang]* paling susah kompang la. Dia kompang ni paling susah kerana Pok Joh kata begitu kerana kompang ni kerana kena paku apabila kita nak membaikpulih kita kena cabut paku itu. Kena cabut semua paku, benda ni macam alat muzik lain ni macam gendang ko gerombak ko *paka [terus]* buh buh gitu jah. Cuma perbuatan tu hola *dio [dia]* *kijo [kerja]* ni *takdok [tiada]* bendo *hok [yang]* kesenangan, cumanya atas kita *beso [biasa]* atau *tok [tak]* *beso [biasa]* ni bermakna dah ada pengalaman, kita dah tahu cara buat *gotu [benda tu]* gini senangla. Haa kalau toktahu *nok [nak]* buat *tokleh [tidak boleh]*. *Nok [nak]* buat *tokleh [tidak boleh]* kerananya *kito [kita]* tok pernah buat *pah [lepastu]* *kito [kita]* tengok *hok [yang]* ore laguni, *kito [kita]* tengok contoh *hok [yang]* ore tu *kito [kita]* tengok duk perati cumo *kito [kita]* tidok pernah buat. *Kito [kita]* tengok tu napok senei, tapi apabila kita jamoh *nok [nak]* buat marilah perasaan susah, sebabnya pengalaman tu *takdok [tiada]*. Kadang-kadang, ore *hok [yang]* duk buat pengalaman sekalipun denge caro duk tengok *hok [yang]* dalam TV lain pade *dio [dia]* duk buat, caro *hok [yang]* *dio [dia]* buat tu buke *dio [dia]* caro, caro *hok [yang]* *dio [dia]* buat tu bukei caro. *Pah [lepastu]* *nok [nak]* jadi molek lagumana cara dia buat tu tidok *keno [kena]* *doh [dah]* denge caro tu. Dia tidak serupo, sabit kata Pok Joh *kalu*

[kalau] bendo *hok* [yang] *kito* [kita] berasa takleh buat, Pok Joh tak *akei* [akan] buat. Melainkan kena gi nutut guru dulu, kena gi terima ilmu dulu baru boleh buat. Dengan caro *kito* [kita] *nok* [nak] buat, caro supo pejam mata *tok* [tak]leh *keno* [kena] jago situ. Bendo tu mudoh sangat, serupa gambir gendang, bila kata nak bulih rukup kulit tu, *nok* [nak] bulih gulung kulit di bikar tu kalau tak kena cara payoh, *kalu* [kalau] *keno* [kena] cara mudah. Setengah-setengah duk buat tu dia nak rukup kulit kambing kulit lembu dia paku di balun sekeliling tu, bermakna rukup bikar baru nak selit masuk dalam tu payah la. Kita buat cara lain, kita buat cara gulung kulit bikar luar lagi, tidak perukup atas gendang. *Pah* [lepastu] kita kata masalahnya kulit selagi takleh kehendak kelembutan kulit tu kita rendam lagi sabik dia jadi lendit. Ni kalau kulit dia serkup gitu kulit jadi nak masuk *gamo* [macam mana] dalam tu, memang susahla, payoh sabik pengalaman tu. Kalau kita tak tahu, kita kena tanya orang. Setaro mano weh kita nak rukup gendang ni, tanya orang, jangan pakai guru *hok* [yang] tak tahu *gapo* [apa] kita tu. Dia kena ada benda tu. Bermaknanya, kalau Pok Joh la pengalaman kita bukan semua pandai, *hok* [yang] kita tak pandai kena tanya orang. Kalau tak tanya orang sesatlah jalan kitanya. Sabik Pok Joh duduk tengok pun, mari fikir lemohlah perbuatan demo tu aish, bakpo duk cari benda susah benda senang duk buat susah, dia ada benda kesenangan nak buat tu. Dia berasa dia pandai berasa dia lebih berasa buatan dia comei dan dia duduk situ. Kalau kita, comei setaro mana pun berasa itu, contoh *nok* [nak]buat kulit lagumana wei *nok* [nak]kokoq kulit lagumana wei. Demo kokoq kulit hisap rokok sebatang, tak dan habis rokok dah siap - - - . Kita kokq kulit sekeping hujei takdan tiga jam. Haa kita

kena nilai situ, masa tu. Sabik kata kalau kita tak tahu kita kena tanya, kena balajar. Kita *tokleh* [tidak boleh] kata kita nak buat secara membuta tuli gitu. Payah susah sangat kita, masa *hok* [yang] sepuluh minit gi jadi tiga jam sejam. Kita *toksei* masa celoh tu banyak dah beza, kita gambir *kalu* [kalau] buat *hok* [yang]ni sudah tiga empat butir dah. *Hok* [yang] ni satu baru sudah, kita kena nilai gitu kita kejar masa. Kadang-kadang ni hola kalau kita oyak gini ho payoh payoh. Payoh *gano* [macam mana] jadi *tok* [tak] reti (ketawa kecil) *kalu* [kalau] dia pandai *dio* [dia] *beso* [biasa] buat senei. Ni dok _ _ _ _ .

AF : Okay [baiklah], soalan seterusnya adakah encik mempunyai kedai untuk membaiki alat muzik tradisional ini?

THY : Dia kedai ni, *takdok* [tiada] kedai pun. *Paka* [terus] *kijo* [kerja] umoh [di rumah]. Makna baiki orang hantar rumah la.

AF : Okay [baiklah] soalan seterusnya berapakah harga yang encik kenakan untuk membaiki alat muzik tradisional?

THY : Dia mengikut kategori barang jugak, dia bukan semua pun. Geduk harga lain, gendang harga lain, gedombak harga lain, gong harga lain. Dia mengikut susah kerja dengan senang kerja. Kalau mengikut gendang sebutir tukar kulit dalam tiga ratus lapan puluh [380], sebutir la kiri kanan depan belakang la tiga ratus lapan puluh pakcik ambik. Semua dia buat mari semalam je, bahan-bahan pun sedia belaka. *Pah* [lepasu] mengikut kalau jatuh atas harga tiga ratus lapan puluh [380] sebutir pun kalau mengikut harga barang-barang tu lekat la dalam dua ratus [200] lebih, dua ratus setengah [250] lekat la. *Pah* [lepasu] kita kata kalau mari barang tu, barang tu kita kata *hok* [yang] buruklah barang *hok* [yang]

bolok [selekeh], kita syelek. Bermakna kita buat jadi baru semula la. Kita proses jadi baru semula, ada la dalam tiga ratus lapan puluh [380] sakni. Tu paling-paling murah dahtu, *pah [lepastu]* kalau kita banding kita buat baru, *hok [yang]* baru lapan ratus [800] sebutir. Bayangkanlah atas kayu sebutir mahal sinila mahal ni. Mahal di perbuatan duduk misoh gambir ni, sehari tak sudah. *Hok [yang]* ni la kita kata benda yang kerja *tok [tak] padei [padan]* la tapi keadaan pasaran kita ni *jarei [jarang]* kita jual - - -. Kita kira atas *padei [padan]* pendapatan dengan tenaga kita kerja tu. *Okay [baiklah]* lah, pasal kita duduk kampung, kampung tidak tekanan lah mano serupa bandar ni lain la. Kadang-kadang tu, *kito [kita]* - - - *kalu [kalau]* dia mari, ore wakil dia duduk bawa wakil kan contoh duduk Singapura mana pun, dia mari Singapura tidak bincang tidak runding harga berapa pun. *Hok [yang]* jong bawa ni duk runding harga, dia tahu *doh [dah]* contoh kita jual seratus *pah [lepastu]* dia mari sini tey empat ratus. Pasal individu *hok [yang]* berhak ni tidak runding sendiri harga tu. Sabik *goni [benda ni]* dia takleh pakai orang tengah. Penat la pakai orang tengah, tiga ratus empat ratus *hok [yang]* seratus tey empat ratus. Tapi ambik, rugi la. Bermaknanya boleh tiga butir, kalau beli dengan tuan sendiri tiga butir *doh [dah]* bulih. Nyanyo jugok tapi loh gi la, Pok Joh pernah kalau demo nak main hargo demo ambik demo *wak [buat]* gi la jangan buat mari customer - - -. Kita *siye [kesian]* jugok kadang-kadang. *Pah [lepastu]* kita *siye [kesian]* pun lagumana, kita bui signal pun dia tak faham. Kadang-kadang kita tahu *doh [dah]* kita kato ni *hok [yang]* pakso, dohni orang tengah duk kato cemok ni haa paksa kena kata. Kita *siye [kesian]* belas dia, kita perit mata pun dia tak faham benda

signal yang kita bagi dia tu. Dekpun *kelik* [balik] gi gok *doh* [dah] tahu *doh* [dah] tempat mari semula la. Tapi lagutu la cara dianya.

AF : *Okay* [baiklah] boleh encik nyatakan waktu operasi encik membaiki alat muzik tradisional ini?

THY : Dia waktu ni *takdok* [tiada] waktu, tidak kata masa-masa tengah pukul lapan [8] sepuluh [10] ke dok. Kadang-kadang tu, lepas lohor [zohor], malam ikut keadaan kita sanggup barang orang tu. Bermakna kalau kita janji dengan orang kita kata barang dalam masa dua hari *kok-kok* [ikut-ikut] mana pun kena siap. - - -. Ambik masa kerja ni, kadang-kadang kalau sibuk sungguh barang ni kalau *hok* [yang] tekanan gitu tak tubik mana dah, duk tumpu dia dah. Berhenti waktu dan lepas waktu hisap rokok jamoh dia. Kena pisoh ke dia la, pasal kita pun masa lani tidak tumpu benda lain *doh* [dah], - - - kita tumpu atas dia dah. Bermakna kita gantung mata pencarian atah dia *doh* [dah], kita *takdok* [tiada] *doh* [dah] nak tanam sayur. Kita pun *takdok* [tiada] tekanan *doh* [dah]. -----

AF : *Okay* [baiklah] soalan seterusnya dimanakah tempat tersebut dibangunkan untuk membaiki alat muzik tradisional ini?

THY : Dia *kijo* [kerja] *goni* [macam ni] dia barang ringan, kalau kita nak buat ikut selera kita nak duduk. Kadang-kadang malam dekat rumah. Dia kerja *goni* [macam ni] bising tak bising. Malam bangun rukup gendang tu *hok* [yang] duk jemur tu pukul dua belas [12] semalam. Kalau kita rasa tak jenero tido berasa teringat barang orang nak lama lama sebab baruni banjir kan, dia mari sebelum banjir lagi tu sebab tak boleh nak buat. *Doh* [dah] lani panas boleh buat dahla. Dua belas [12] malam bangun (ketawa), dia masa ni tidak masa tertentu.

Kadang-kadang tu kalau kita berasa tak *cekak* [larat] kan, berasa panik *gapo* [apa] berhenti seminggu pun berhenti tak *jamoh* [sentuh] dah. Pok Joh jaga benar benda ni. Kadang-kadang kita berasa jemu kan, kita takleh jamoh tak jadi barang, punoh. Melarik tak jadi, mato kata laguni perut kata laguni fikiran kata laguni, dia tidak sepakat. *Memei* [memang] benda ni kata payah tak payah cuma masa tu kadang-kadang kalau puasa berhenti sahur pukul empat [4]. Start pukul sepuluh [10] berhenti pukul empat [4], berhenti dekat sahur. Musim tu musim kalut tu. Pekerjaan tu kerjaan kompong. Orang tempah kompong gok haa tekei la. Dia kompong ni, kita nak ambik waktu kena bagi masa. Kompong ni kalau masa pagi kena antara pukul 8 hingga pukul 10 la sedak [sedap], kalau musim panas la. Kalau lepas pukul 10 tu dia kulit akan kering, garing *doh* [dah]. Tak boleh kalau kita jack pun dia takkan - - - . Apabila dia sejuk malam, apabila kita paku pagi esok dia - - - . Dia kecut balik, haa kena bahagi masa kompong kena bahagi masa, gendang geduk apa semua tak perlu bahagi masa. Kita kalau nak buat gendangnya kalau boleh waktu malam la. Malam ni tenang *etek* [juga] malam ni, fikiran kita tenang waktu malam, dia sunyi bermakna *takdok* [tiada] gangguan malam ni. Kadang-kadang tu kalau tengah hari kalau mari duduk kecek *kei* [kan] kita duk buat kerja, Pok Joh berhenti buat kerja, kecek la dulu *nok* [nak]kecek gak. Bermakna itu gangguan fikiran kita jadi terganggu. Kita nak tumpu *hok* [yang]ni *pahtu* [selepas itu] tumpu *hok* [yang] *nok* [nak]sambung *hok* [yang] kecek demo lagi. Kadang-kadang gitu la, kalau gambir gendang takleh terpaksa sebabnya gendang ni kita kena buat sebelum kulit kering. Melarik pun lagutu jugak, melarik kena tekan suis mati dah. Bahaya tangan duk

nyocoh mata alah kelain, haa sini bahaya. Kadang-kadang kecek paling, dia *hok* [yang] bahaya sekalinya masa duk melah, masuk ibu jari celoh haa tu bahaya. Kalau melarik Pok Joh berhenti la kalau nyocoh ko *gapo* [apa] takleh nak main - - mata duk tumpu situ, bermakna benda bahaya. Tapi terganggu la fikiran kita. Walau *gapo* [apa] sekali pun dia nak benda tenang kan, kalau baca menghafal pun kalau duk gegei *gapo* [apa] masuk dok, *tok* [tak] masuk. *Bakpo* [kenapa] telingo nuh duk dengar (ketawa) tumpu koktu kokni. Hati kita pun duk tumpu ke *hok* [yang]ni jah, dia masuk. Kalau duk belajar dalam - - -, kita nak ngaji Al-Quran pun takleh. Jadi banyak tumpuan. Dia nakkan ketenangan so karo, sabik orang duk hafal sampai pukul 2 3 malam, tak tido kerana nakkan ketenangan. Tengah hari ni banyak gangguan, lepas barang pula mat akita dia gi dia gi *doh* [dah], tak tumpu sini *doh* [dah] gi *doh* [dah]. *Pah* [lepastu] *kito* [kita] duk buat kerja, mata duk tumpu situ sini meta gok kena la. - - - kata jangan pegang lagutu, bidah mugo *gotu* [benda tu] - - - mujur tak tembus. Lagutu la bendanya tidak bahagi masa.

AF : Okay [baiklah] soalan seterusnya berapakah masa yang diambil untuk membaiki alat muzik yang rosak?

THY : Dia *hok* [yang] makan masa, makan masa. *Hok* [yang] tak makan masa, tak makan masa. Dia *hok* [yang] makan masa, gendang makan masa geduk makan masa tu. Bermaknanya dia yang makan masa ni kena barang tu jadi dua, gendang muka ibu kena gambir muka ibu dulu takleh nak gambir sekali, bui sudah muka ibu dulu kering muka ibu baru dia ambik cat ni. Dia kurang-kurang 3 hari siaplah. Kita ambik masa panjang dah tu 3 hari tu, kalau musim panas

dalam 2 hari jah, siaplah 2 hari. Kalau kita nak emergency lagi sehari, itu atas taktik kita la. Kalau mengikut gendang ni kalau kita nak baikpulih dia, kita kena baikpulih ikut kulit lembu dulu. Kalau kulit kita rendam sekali dulu, kulit kambing pun kita rendam kulit lembu pun kita rendam. Proses kulit muka dulu, kita jemur sejam. Boleh becak dia tak lokoh balik takpela. Sehari je sudah [selesai] la.

AF : *Okay* [baiklah] seterusnya berapa banyakkah alat muzik yang dapat dibaiki dalam masa sehari?

THY : : Aih bermakna kalau nak ambik - - - sehari takleh. Kalau kita duk proses pembaikan alat muzik sehari, harini *memei* [memang] takleh [tidak boleh]. Dia membaikpulih ni ibarat semua, dia bukan kita kata kulit pecah, koyak tumpuan kita bukan di kulit sahaja, kita tumpu semua di atas barang sebutir barang tu, contoh kompang semua kena baikpulih belaka. Bukan kita kata baikpulih, baikpulih saja. Ni cara Pok Joh kerja, walau tuan tak suruh pun kita kena baikpulih semua, semua kita kena baru [baharukan] sini. Bermakna dia datang ambil tu dia letak situ dia tak kenal barang dia, haa dia tukar rupa dah. Sini kita kata bukan baikpulih, baikpulih saja, semua kita kena baikpulih di kompang tu kena baru. Kita kene syelek dalam luar macaa molek, sudah tu gambir *gotu* [macam tu] *goni* [macam ni] syelek pulak lepastu spray clear pulak jadi berkilat bersinar bermakna tuan tak kenal dah, bukan hak dia *doh* [dah]. Banyak benda lagutu, kadang-kadang rebana tu kan *hok* [yang] berdikir kompang *gapo* [apa], kita letak dalam ramai-ramai kan, ambik la *hok* [yang] demo, demo kenal. Eh takleh nak ambik, barang serupa belaka. Kalau *hok* [yang] buruk dah jadi baru.

Kita bukan baikpulih sesuatu benda, walau gendang kena jadi baru semula.

AF : Okay. Soalan seterusnya, adakah alat muzik tradisional ini masih mendapat sambutan oleh orang ramai pada masa kini?

THY : Okay. Dia sekat [kalau] buat alat muzik ni, dia *hok* [yang] paling tinggi sekali. Dia start-start [mula-mula] mula Covid (wabak virus). Start dari Covid, Covid meningkat-meningkat, *tok* [tak] *lamo* [lama] beberapa tahun tu, kuranglah alat muzik ni. Ada pun dalam sebulan ke tiga bulan, itulah. Pasal kebudayaan *takde* [tiada] aktiviti *kea* [kan]. Masa *loni* [sekarang] insha-Allah, lepas covid insha-Allah. *Tokde* [tak sempat] *pulok* [pula] *kito* [kita] *nok* [nak] *buatnyo* [buatnya].

AF : Okay. Kita akan ke beralih ke bahagian seterusnya iaitu bahagian pengalaman dalam muzik tradisional.

TAMAT BAHAGIAN 5

BAHAGIAN 6 : PENGALAMAN

AF : Soalan pertama adalah bagaimana encik memperolehi ilmu dalam mengendalikan alat muzik tradisional ini?

THY : Okay. Dia. Dia start pengalaman ni boleh buat alat muzik ni kerana kita orang seni. Kita orang lebihkan seni kebudayaan ni bermaknanya pembuatan alat dulu dia asal boleh berbunyi. Dia tak kira kualiti tu. Suara dia tak kira. Alat rebana dikir ke atau gendang ke, tak kira. Buat tu rebana perasaan dia, kita tak puas hati. Tapi bila main palu atau buat persembahan tu, kita kena ada perasaan.

Kalau tiada kemahiran kita atau tahap kita tu, tiada. Lepastu, biarlah ada persembahan, belajarlh masa tu. Mula-mula, dikir-dikir tu tak sempat. Datanglah rasa nak buat alat muzik. Masa tu, cari kayu nak buat alat. Saja-saja. Lepastu berguru, tuntutan ilmu cara nak buat alat muzik dengan berguru dari segi saiz, bunyi, alat. Mula start buat alat rebana dikir barat, tanya kawan nak buat macam mana. Lepastu kita buat sendiri. Tengah buat tu lama-lama menjadi. Buat sampai tiga [3] tahun. Walaupun ambil masa lama, tetap kena tuntutan ilmu juga lagi hahahaha (gelak). Sebelum ni, pengalaman memang tiada. Kita belajar sendiri. Yang pertama kita buat macam ni. Lepastu buat macam ni. Yang penting kita nak pengalaman tu. Lepas dapat tu, kita buat kelas satu [1]. Dah elok, kita buat kelas dua [2] untuk budak sekolah. Dapatlah duit tu. Berbelas ribu juga dapat. Kalau ikut gred, memang lagi mahal. Lagipun, kita mengajar untuk budak sekolah, jadi kelas bersama guru pun kita minta bayaran biasa. Buat sebab atas jiwa. Okay.

AF : Okay, soalan seterusnya. berapa lama masa diambil encik untuk belajar alat muzik tradisional?

THY : Okay. Masalah belajar ni, benda macam ni nak boleh dapatkan ilmu ni, kena jumpa semua orang untuk berguru dengan secepat mungkin. Kadang-kadang, belajar ni kadang-kadang belajar sampai empat bulan ni, kita semua tak tahu apa. Wajib belajar masa pokjoh dulu adalah buat rebana dikir dan gendang makyong dan belajar selama sembilan hari. Mula dari pukul sembilan [9] pagi, enam [6] petang sampai dua belas [12] malam pun belajar lagi. Banyak alat belajar. Lama-lama belajar. Kita kena faham, seni tu tinggi. Dalam diri kita itu

adalah seni asli dan sejati. Bermakna kalau niat tu dah betul, cepat kita dapat ilmu tu. Ada juga syarat untuk dapat ilmu dengan cepat. Kita kena menghayati apa yang diajar oleh guru-guru kita. Panduan ni kena ikut. Kalau guru suruh kita buat macam ni tapi kita tak buat. Tak dapat. Kalau guru suruh kita buat. Kita ikut dia buat. Masa guru mengajar, kita kena cepat tahu apa dia ajar. Guru pun tak boleh ajar main-main. Guru pokjoh ajar main lagu dikir pula. Guru pokjoh ajar main lagu dikir barat dan ajar main irama tabuh (irama pembukaan persembahan dikir barat) dan seterusnya. Gendang apa semua belajar dengan dia. Itu zaman pokjoh. Seminggu pun dah dapa (ketawa).

AF : Okay, soalan seterusnya adalah adakah encik menurunkan ilmu seni alat muzik tradisional kepada anak-anak encik?

THY : Kalau ikutkan, banyak dah ajar anak-anak seni. Kalau dah pandai, biarkan saja. Kanak-kanak ini kalau ada asas dah. Buat macam mana pun, dia dah boleh belajar. Dia ngaji [belajar] tanpa ada tekanan. Kalau ngaji [belajar] ada tekanan. Dia jadi bengong [lembab] dan panik. Kadang-kadang nombor satu, perut (membahasakan anak beliau yang mempunyai keberanian) kena berani. Perut dia tak takut. Hati dia tu kena berani, bukan kecil. Dia kadang-kadang ni, dia malu sesama sebaya dia. Yang eloknya, kita jemput dia masuk dan kita bagi pencerahan. Dia jadi tekanan sebab takut. Kita nak hati dia berani. Memang takut, belajar tak tahu apa-apa dengan guru. Pokjoh pun takut. Tangan sejuk kalau mengadap guru ni. Serunai pokjoh pegang tu jadi sejuk. Takutnya. Di sini, (ketawa). Mung [kamu] jangan takut dan kena berani. Jangan takut, marilah [jom belajar]. Tapi kita cakap macam. Tahap guru ni tinggi, tahap dia tu

bagi kita takut berguru. Belajar macam kena kurung. Sejuk tangan ni. Tok guru. Kita tak pandai. Macam-macam lah tekanan. Okay.

AF : Okay, soalan seterusnya. apakah reaksi masyarakat tempatan terhadap seni muzik tradisional pada pendapat encik?

THY : Okay, kita rasa ikut beza tempat. Beza tempat dan kawasan, iaitu kawasan kita. Macam mana pun kita nak campur-adukkan semua orang jadi kita ikut sekitar kawasan kita. Sekitar kawasan ni alhamdulillah dapat sokongan dari segi mengajar sekalipun. Pasal kita bincang sesama mak ayah anak mereka. Kita muzakarah dengan mak ayah anak mereka kerana mereka minat belajar. Kita ajar main rebana, tanya anak mereka. Masa mengajar anak mereka dekat sini kita bertanggungjawab. Cuma kita bahagi masa pula dengan budayaan dan budak sekolah ni, bilangan lebih kepada kebudayaan dan kehadiran sekolah. Masa tahap, masa sejam atau dua jam. Masa tu pula, kalau malam belajar tu tak boleh lebih dari pukul 10. Semua sokong, semua sokong. (bunyi motor kuat). Sokongan ibu bapa tu penting. Tak boleh mengajar cara dengan buku dan cara itu. Kita guna cara kehadiran atau belajar masuk dulu. Yang mana rela dengan kawan-kawan, bereh lah (okay lah).

AF : Soalan seterusnya, apakah pencapaian encik dalam bidang muzik tradisional ini?

THY : Okay, pencapaian ni, boleh kata. Kalau untuk pencapaian ni, kalau dari sini. Bolehlah. Bermakna nak kata macam ni ke awak tak sangat. Kalau dari segi pertandingan, memang tak boleh nak langkah (maksudnya banyak). Kalau tak boleh masuk pertandingan, pokjoh tak masuk. Kalau pokjoh masuk, jangan

haraplah dalam kelantan ni nak masuk (usah nak menang). Kalau pokjoh masuk, memang jangan haraplah menang. Ini pokjoh tak masuk je. (Ketawa)

AF : Okay, soalan seterusnya. pernahkah encik mengalami kecederaan dalam proses mengendalikan alat muzik tradisional?

THY : Okay, dia empat puluh [40] tahun buat, ada lah luka dua [2]- tiga [3] titik darah. Dia masa mata tak perasan. Dia perkara ni sifat perkara ni sebab bukan kita nak. Bermakna, mata tengah melah [memotong], tangan tengah melah [memotong]. Kadang-kadang ni ibu tangan tu termasuk celah alat. Bengkak tangan ni. Dalam sedar tak sedar, tangan luka dah. Mata tumpu tempat lain. Masa itu lah kena paling teruk sekali. Lepastu tak kena luka dah.

AF : Okay, soalan seterusnya. apakah pengalaman manis yang diperolehi sejak menceburkan diri dalam bermain alat muzik tradisional?

THY : (ketawa) dia paling banyak dalam pertandingan lah. Kalau pertandingan ni biasa lah. Kepuasan kita tu berpuas hati lepas susah payah kita belajar selama ni. Bukan takbur, kepuasan kita ni alhamdulillah tercapai. Apa yang kita nak tu tercapai. Pertandingan ni tak nak perkara lain, cuma nak nombor satu sahaja. Jadi alhamdulillah. Suka lah kita. Yang mana masa susah lelah kita belajar dan tungkus-lumus. Selesai. Bermaknanya dekat situ berasa terima kasih lah. Hajat kita tercapai. Kepuasan tu memang *habis* [tercapai]. Sukanya. Bukan ego (ketawa) bukan nak bangga. Maksudnya kepuasan kita tercapai. Apa yang kita nak, kita dapat.

AF : Okay, soalan seterusnya, pernahkah encik merasa putus asa sepanjang mengendalikan alat muzik tradisional ini?

THY : Dia setakat buat kerja ni, tak putus asa. Tak pernah langsung putus asa. Buat macam mana sekalipun, pokjoh tak pernah putus asa walaupun barang kena curi dan beli barang tak dibayar, itu cuma bukan rezeki kita. Ramai yang tak bayar. Tapi tak pernah putus asa. “malas buat lah aku, asyik buat je tak dapat untung”. Itu bukan sifat pokjoh. Tu bukan sifat pokjoh. Itu kira nilai tiada rezeki. Kalau kita putus asa dengan rezeki, terkubur niat. Itulah pentingnya.

AF : **Okay, soalan seterusnya. pernahkah encik ditembual oleh pihak media?**

THY : ada.

AF : **Okay, soalan seterusnya lagi. berapa lamakah seseorang mengambil masa mahir dalam mengendalikan alat muzik tradisional?**

THY : Perkara ni. Macam apa yang pokjoh bagitahu. Nak main alat ni, dia bermakna nak boleh ke main bukan dengan sekelip mata. Kita nak ajar sebulan, dua bulan, setahun, dua tahun. Itu atas bergantung kepada kemahiran kita dapat ilmu atau tak. Kalau kita belajar cepat, dapat main. Kalau belajar lambat, lambatlah dapat. Bermakna kita nak menentukan seseorang belajar sebulan dua bulan, tak dapat ditentukan. Kita tak boleh nak tentu. Hmm

AF : **Okay, soalan seterusnya. adakah encik mengadakan kelas untuk mengajar alat muzik tradisional...(mencelah dari pokjoh)**

THY : Tunggu dulu. Tapi kalau buat kelas mengajar. Mereka ni dulu ajar juga. Tapi bermasalahnya orang luar datang belajar tu sekali sahaja. Dia pegang dan tengok sahaja. Kemudian, tak datang. Payah.boleh kata payah. Payah sangat. Senang tengok. Main tu. Ada tu main belajar tu. Perkara macam ni alat muzik ni macam cara ajar kraftangan. Kraftangan walaupun tak berapa jadi boleh guna lagi. Tapi

kalau wayang kulit kalau tak jadi, tak boleh guna dah. Dia jadi tak berkesan. Jadi payah. Kalau kita ni nak tekankan tak boleh. Kalau dewasa ni, bolehlah nak tekankan. Kalau budak kecil ni, menangis mereka ni. Bermakna kita ajar bukan kita nak cakap marah ke bengis, tak. Masalahnya kita bagitahu macam ni, buat macam itu tapi dia buat macam ni. Dekat situ adalah tekanan lebih kurang. Bukan kita marah, kalau mereka itu marah atau kecil hati, mereka tak boleh ilmu lah. Janganlah kecil hati. Itulah keuntungannya. Kalau orang luar ni rasa macam susah nak belajar “malas aku, payah sangat”. Kita tak boleh nak tekankan mereka. Kalau isteri kita, bolehlah. Kalau mereka pandai, tak rasa susah pun. Kita nak belah rotan lagi, nak menarik rotan lagi, nak cari kayu lagi. Mereka tengok sahaja. Rugilah buang masa. Ni baru cari bahan. Kita bukanlah nak paksa mereka, tapi tolong-menolong ni nak bagi ada kerjasama. Kalau dia boleh buat lebih baik. Itu je. Mujurlah. Banyak perkara nak ajar tapi tak boleh.

AF : Okay, soalan seterusnya pernahkah encik terlibat dalam membuat persembahan di luar negara?

THY : Dia persembahan luar negara kerap sangat. Tahun 90an. Di itali, itu di perancis. Dia tiap-tiap tahun. Masa di perancis. Tahun kedua di turki, singapore. Lepas balik turki pergi singapore. Tiga minggu di singapore. Duduk di hotel mikod, singapore. Lepastu tahun ketiga, pergi ke itali. Sebulan tak balik. Masuk ke siam. Masuk ke berlin, jordan. Itu yang pergi. Jepun tak sempat pergi. Badan tak segar (sihat). Jepun pergi dengan kawan-kawan. Pokjoh seorang. 22 orang kawan dengan pegawai. Pergi main serunai. Hahahaha. Tak sempat pergi jepun.

Beg terbungkalai macam tu. Check in dah. Itu jelah. Hahahaha

AF : Okay, kita akan beralih pula ke bahagian sumbangan.

TAMAT BAHAGIAN 6

BAHAGIAN 7 : SUMBANGAN

AF : Okay, menurut encik, apakah sumbangan encik berkaitan seni alat muzik tradisional ini kepada keluarga?

THY : Dia sumbangan ni. Keluarga ni. Biasa-biasa. Bagi makan okay je. Kalau sumbangan ni, tiada. Kita buat ini atas kewangan lah. Perbelanjaan tu. Bermaknanya kita cakap kita ada bahagian. Bermaknanya pokjoh kalau boleh lima ribu [5000] ringgit atau empat ribu [4000] ringgit sebulan, ambil lah dalam lima ratus [500]- enam ratus [600] tu untuk kita malas nak beli bahan dan ada lebih, isteri yang simpan. Pasal kita tak reti. Situ atas kita pandai bahagi. Seseengah orang banyakakan untuk diri sendiri. Pokjoh bukan macam tu. Kalau barang tu jual seribu [1000] ringgit atau seribu empat ratus [1400] ringgit. Kalau anak-anak yang dah kerja tu, kita bahagi seratus [100] ringgit - dua ratus [200] ringgit. Kalau kita ambil seratus [100] ringgit, bolehlah. Sebab kita menteri besar, untungnya dia. Kalau kita menteri besar atau menteri kewangan adalah kita, (bunyi lori). Kadang-kadang (bunyi motor) _ _ _ tapi sekarang ni, kalau masa ni, duit tu untuk buat sakit. Jadi tak boleh nak aktif sangat. (ketawa).

AF : Pada pendapat encik, apakah pula sumbangan encik kepada masyarakat?

THY : Sumbangan pada masyarakat ni, banyak jasa. Pokjoh ni jenis sponsor [biaya], banyak sponsor [biaya] kebudayaan. Habis duit. Kalau kita panggil (audio kurang jelas) yang paling besar sekali, pembinaan balai polis gelang mas. Berapa ribu pokjoh habis [maksudnya belanja]. Sponsor [biaya] polis tu. Ada orang atasan putrajaya dan hadiah sempena hari polis. (bunyi motor) gendang silat lagi, serunai lagi. Kalau kata persembahan, berapa ribu dapat. Tapi kita tanggung rm20. Belanja masa tu tanggung-tanggung. Kalau mesyuarat apa semua, memang dia bagi [duit]. Usul cadangan masa tu dia, dai nak buka balai polis tu, beras orang dah bagi. Beras orang dah bagi dari rantau panjang. Nak campur dengan jenis beras dengan duit tiada. Polis ni tiada bajet. Dia tiada. Tiada peruntukan nak buat sesuatu. Dana kena cari sendiri. Mereka panggil mesyuarat dalam dua puluh [20] orang. Panggil mesyuarat tak boleh buat keputusan. Nak ambil bajet pendapatan nak buat macam mana, setengah nak minta derma dari rumah ke rumah. Kira macam tak jadi. Bajet kita tak lulus. Kalau orang tak dapat bagi, *nayalah* [kesianlah]. Kalau *pitih* [duit] orang ada seringgit, anak nak sekolah esok. Kalau bagi, *nayalah* [kesian] anak dia. Tak sekolah anak dia. Tak boleh macam ni. Lepastu macam mana, katanya sokong kena sokong, tak sokong tetap sokong juga. Sebab kerja macam ni tak boleh tangguh. Malu orang tahu buat macam ni. Katanya, tiap-tiap orang dalam ni, *kawe* [saya] nak lima puluh [50] *yar* [ringgit] seorang macam dibincang dalam mesyuarat sebelum ni. Lima puluh [50] *yar* [ringgit] kalau orang yang korporat bagi lima ratus [500] *yar* [ringgit], tak apa. Kita terima. Kita terima macam

mana bilang-bilang (kumpul-kumpul) duit boleh dua ribu lima ratus [2500] *yar* [ringgit]. Pitih (duit). Nak senang. Katanya macam ni, derma je. Ada yang bagi tiga ratus [300] semua, boleh dekat lima ribu [5000]. (ketawa) nak cakap dekat sini kena pandai. Kalau ikutkan, semua orang ada pitih (duit). Lima puluh [50] *yar* [ringgit] seorang. Ada bagi tiga ratus [300], dua ratus [200]. Pokjoh bagi dua ratus [200]. Itu naik nama. Kebudayaan ni (hmmm) untuk kita sara diri. Orang bagi seribu [1000], orang lain bagi seribu [1000]. Polis siam bagi tiga ratus [300]. Orang lain bagi duit seribu [1000]. Tak makan cukup pun tak apa. Orang datang pun kita suka. Selepas enam [6] minggu, dia bawa pergi tempah kat pasir mas dengan padahal pokjoh pun tak pergi hahaha. Kawan cakap tak nak makan, dia nak keadilan masyarakat. Tak pergi terus lepas tu. Lepas hari polis tu, dapat surat jemputan, roadtax [cukai jalan] motor mati. Terus tak pergi. (audio kurang jelas) nak pergi macam mana roadtax [cukai jalan] motor mati. Kita tak tangkap pun kamu. Saya bukan nak duit. Kalau saya anggap salah, tu salah. Pokoj (audio kurang jelas). Perkara macam ni tak boleh. (audio kurang jelas) hahahaha. Tak boleh. Kita nak kerja yang betul dan jelas. Ambil berapa-berapa kalau sehari. Kalau pandai tolak ansur. Senang je. (audio kurang jelas). Kalau nak apa-apa, bagitahu je pokjoh. Pokjoh senyap. Kerja kamu jadi kena ikut perkara betul. (audio kurang jelas). Anak-beranak tahu. Begitulah. Itu jelah. (audio kurang jelas).

AF : Soalan seterusnya, apakah kesan terhadap seni alat muzik tradisional apabila encik memberi sumbangan tersebut kepada masyarakat?

THY : Dia. Kesan mendalam sangat. Dia kesan ni jasa kita ni. Nak boleh cakap (bunyi

motor) dia budi akan dikenang dengan masa. Walaupun masa tak sudi. (bunyi motor). Walau kita mati sekalipun, perkara itu takkan orang lupakan peninggalan. Harimau kalau mati, (bunyi motor). Kita bila mati budi badan terasa putih. Dia budi bahasa masa dulu-dulu pun, kita tak boleh dengar orang bercakap hal peribadi yang tak sedap didengar. Bermakna kita pesan. Dia cakap. Kalau sampai (audio kurang jelas) tak sempat. (audio kurang jelas). Okay.

AF : Okay. Soalan seterusnya. Apakah sumbangan encik kepada negara dan bagaimana encik menyalurkan sumbangan tersebut?

THY : Dia sumbangan negara dalam kebudayaan. Kita nak sumbang benda lain kita tak ada. Kita nak budi kita, bukan kerja. Kita bukan pandai sangat. Bermaknanya dia kadang-kadang kenegaraan ada dengan kita pun kalau ada minta sumbangan apa-apa sekalipun, kita tolonglah. Situ je kita nak bagi sumbangan, jasa, tenaga dalam kebudayaan lah. Okay, jadi kita sudah berada di bahagian terakhir dalam sesi temu bual ini iaitu bahagian terakhirnya adalah harapan encik hamzah.

TAMAT BAHAGIAN 7

BAHAGIAN 8: HARAPAN

AF : Okay, soalan pertama kami ialah harapan encik terhadap golongan masyarakat dalam mengenai alat muzik tradisional ini?

THY : Okay. Dia masyarakat alat muzik ni, sokongan dia itu perlu 100% masa ini. Masa pokjoh tiada ini. Wallahualam keadaan masa ini adalah 100%. Tidak ada yang tak pasti. Macam tu.

- AF : Okay, soalan (mencelah dari pokjoh)
- THY : Sokongan itu tak berkurang lah
- AF : Okay soalan seterusnya. Adakah encik ingin generasi baru zaman kini meneruskan muzik tradisional? Okay. Jelas.
- THY : Okay. Dia masalah tekan-menekan ini kita tak boleh nak tekankan sangat.
- AF : Haah
- THY : Dia masalah muzik tradisi ni (bunyi cawan diletakkan di atas meja) budaya tradisi ni atas individu. Dia kadang-kadang berminat muzik ni dalam sepuluh [10] orang tu, kita nak cari seorang pun susah. Kadang-kadang sepuluh [10] orang minat padahal dia generasi pelapis ni dia, kita tak boleh dan tak boleh. Cuma kita nilai atas sifat dan *pe'el* [perangai] kedudukan dia tu, pergaulan dia tu. Kalau kita nak main muzik apa, tu ada minatnya. Walau budak kecil pun kalau dia minat, dia belajar. (bunyi telefon) kalau dia minat sampai kami berhenti main. Lepas kita berhenti (bunyi motor) bermakna minat ni ada. (bunyi motor). Pokjoh kenal minat dia. Orang tua ikut. Orang tua kalau *congok* [berdiri]. Ni orang main muzik, lalu macam tu. Tu tanda dia tak minat. Berpaling pun tak. Tak boleh nak tolak ansur dengan kebudayaan ni. Kalau kebudayaan ni dia datang dia sokong walaupun berhimpun (buat persembahan). Tapi dia minat (bunyi gelas) tidak minat. Dia tidak minat persembahan tapi dia minat (audio kurang jelas). Dia memperbetulkan orang main alat muzik. Bukan kata dia tak datang. Dia masuk. Kalau main semua alat, ramai datang. Semua datang. Mula ta'bu' (irama pembukaan persembahan dalam dikir barat). Mereka ini. (audio kurang jelas) alhamdulillah lah. Boleh puji lah. Mereka kata, sedap

borak lah kalau kampung kamu, tapi mereka tak tahu apa-apa. Mereka dekat sini dah tahu atas orang ni orang itu. Dah faham dah jiwa dia tu. Tapi tiada lah. Semua orang boleh main muzik. Kalau anak-anak ajar pun boleh main muzik. Pokjoh pernah berucap kebudayaan masa tahun buka pentas. Pokjoh pernah berucap. (audio kurang jelas). (bunyi motor) mereka sanggup lah latih budak dalam kebudayaan untuk bagi masa. Kebudayaan nombor satu ni, kita takut ibu bapa budak tu silap faham dari segi kebudayaan dengan akademik. Kebudayaan ni sambilan sahaja. Ada masa, kita main. Kebudayaan dekat sini hanya pukul 10. Kalau ada kerja sekolah, siapkan dulu, baru datang main. (audio kurang jelas) hahahaha

AF : Okay, soalan seterusnya. Apakah harapan encik mengenai muzik tradisional ini untuk masa yang akan datang?

THY : Masa akan datang ni, kita nak cakap pun tak boleh pasal masa depan. Kita nak tolong-tolong bolehlah sikit-sikit. Jaga kadang-kadang, kadang-kadang tak. Bermakna bila kita dah tiada, setakat kita ada ni, bermakna kita boleh cakap. Kalau setakat pelapis baru ni dan seterusnya. Kita nak menjamin tak boleh. Kemungkinan pendukung seni-seni ni takut hilang minat semakin lama. Itu nombor satu. Pokjoh yang gila dekat sini. Eh betul. Pokjoh gilakan seni. (audio kurang jelas). Balik kerja sampai pukul 6, sanggup tinggal. (audio kurang jelas). Jadi menteri pun tinggal. (audio kurang jelas). Kalau tak sempat, (audio kurang jelas). Itu yang jadi hidup *molek* [baik]. Kita pegang di situ (bunyi motor) tak perlu. Kesian dekat orang.

AF : Okay, soalan seterusnya. Apakah nasihat yang encik ingin sampaikan

kepada generasi sekarang berkenaan ilmu alat muzik tradisional? (bunyi ayam berkokok)

THY : Okay. Dia nombor satu sekali, belajar seni ni dia nombor satu, dia kena ada tiga. Dia sabar, tekun, usaha, gigih. Dia kena empat. Bermakna kalau takde sifat tu, dia takkan dapat ilmu. Dia sabar ni dia bermakna berasa susah-payah tapi dia tetap sabar, bermakna dia tak mengalah dan tak takut. Sebabnya fikiran ni kita kena budak ni kena kata budak kecil ni tak besar sangat. Kita orang tua walau paha susah sekali pun, kita kena fikir pasal apa yang kita tak dapat dan pasal apa orang lain boleh. Perkara macam tu kena ingat. Seba apa. Kena fikir situ. Kerana dia rajin usaha dan sabar lah. (bunyi motor). Dia benda ni bukannya buat hari ini dapat hari ini. Bukannya belajar hari ni dapat hari ini. Pasal apa dia tak pandai paku (audio kurang jelas). Bermakna kalau orang cakap, kita tahan. (audio kurang jelas). Kita tak cakap macam tu. Kita yakin semua boleh.

AF : **Jadi, kita beralih ke soalan terakhir lah, pada pendapat encik apakah usaha atau aktiviti yang boleh dilakukan untuk memperkenalkan alatan muzik tradisional ini kepada masyarakat ramai?**

THY : Dia kade-kade masalah *loni* [sekarang], dia budak *loni* dia kerana kalau lah benda tu tidak berminat, alat kebudayaan ni kalau kita rakyat kelantan tak tahu nama satu-satu alat tu, berat la. Pok joh pernah baca budak Universiti Malaya [UM] masa tu tahun pok joh duk raso persembahan kuala lumpur di mall [pasaraya] pok joh duduk masa tu, tiga [3] minggu masa tu, dia masa it utu kita nak perkenal alat musil la, beduk, gedombak gapo goni _ _ _ wak persembahan kebudayaan ni. Tak tahula, kita tunjuk gendang, dia kata geduk, tunjuk

gedombak dia kata *mugo* [benda] lain. “Kata tanya *awok* [awak] duk mano, kata awak, anak kelantan awak boleh tak kenal?, bare _ kelantan. Berat la awak ni kata. Awak *oghe* [orang] kelantan, maso kecik awak duk mana”. Takkan duk klate, ngaji koloh rendah, sini ngaji universiti yor kata. Takkan tak sapa di akal la pok joh kata kalu awak tak kenal, duduk lah ko pasir putih, “berat la awak ni kato”, suko je la. Bakpo dia tak minat, dia tak menghampiri sek-sek *budayaan* [kebudayaan] ni, tak kenal la. Tu jela. Situ je. Yor *kade-kade* [kadang-kadang] tu baik *budok* [budak] luar plok, kade-kade ni kita tanya akat goni, betul dia. Kelantan akat geduk, kata gendang. Kata berat la awak (ketawa). Masa tu umur pak jah tiga puluh [30] _ _ _ . Kalu *kelih* [tengok] gamba *hok* [yang] dulu tak kenal, pah kea _ _ _ .

AF : Okay, habis.

TAMAT BAHAGIAN 8

Dengan ini tamatlah sesi temubual mengenai pengalaman dan sumbangan Encik Haji Hamzah bin Yusoff dalam bidang seni mengendalikan alat muzik tradisional yang sudah lebih 50 tahun dalam seni warisan alat muzik tradisional ini. Kami mengucapkan terima kasih di atas kesudian dan kerjasama yang diberikan oleh beliau dalam menyempurnakan wawancara ini. Adalah diharapkan dengan hasil temubual ini dapat menyumbang kepada perkembangan ilmu dalam seni warisan tradisional pada masa akan datang. Sekian, terima kasih.

BIBLIOGRAFI

Alat Muzik. (n.d.). WAYANG KULIT. Retrieved February 11, 2023, from

<https://warisankita-2.weebly.com/alat-muzik.html>

Alatan Muzik. (2020, February 27). Muzium Kelantan. Retrieved February 11, 2023, from

<https://muzium.kelantan.gov.my/index.php/ms/warisan/wayang-kulit/alatan-muzik>

Johari, S. (2022, August 3). *12 Persembahan kebudayaan anda perlu tahu - BASKL.*

BASKL - Bandar Aktiviti Seni Kuala Lumpur. <https://baskl.com.my/12-persembahan-kebudayaan-anda-perlu-tahu/>

Kamarudin Yusof (2008) Teknik permainan serunai dalam konteks pengajaran dan pembelajaran muzik tradisional wayang kulit Kelantan. Final Year Project thesis, Universiti Pendidikan Sultan Idris.

Kepentingan Mempertahankan Unsur-Unsur Kebudayaan. (2017, August 20).

Naqeeuddin18. Retrieved February 11, 2023, from

<http://naqeeuddin18.blogspot.com/2017/08/kepentingan-mempertahankan-unsur-unsur.html>

Mohd Kamrulbahri Husin & Mohd. Yuszaidy Mohd. Yusoff. (2021). Prominent figure in Kelantan shadow puppet play: Master puppeteer Husin Yusoff. *Jurnal Melayu*, 475–486. <http://journalarticle.ukm.my/18388/1/52627-173038-1-SM.pdf>

Namri Sidek. (2019, July 31). *5 Jenis Alat Muzik Tradisional Orang Melayu*. Iluminasi.

<https://iluminasi.com/bm/5-jenis-alat-muzik-tradisional-orang-melayu.html>

Siti Haliza Yusop. (2017, January 9). *Jangan pandang alat muzik tradisi sebelah mata*.

BeritaHarian. Retrieved February 11, 2023, from

<https://www.bharian.com.my/bhplus-old/2017/01/231955/jangan-pandang-alat-muzik-tradisi-sebelah-mata>

LAMPIRAN

LOG WAWANCARA

Muhammad Muhaimin Nizar bin Muhammad Sukri, Ahmad Fauzi bin Ahmad Taufek dan Muhammad Nor Nabihan bin Norzeri telah menemubual Encik Haji Hamzah bin Yusoff. Temu bual ini dijalankan di kediaman Encik Haji Hamzah di Pasir Mas, Kelantan.

MASA	SUBJEK	NAMA/TEMPAT/RUJUKAN
BAHAGIAN 1: LATAR BELAKANG TOKOH		
0.00	Biodata dan latar belakang encik Hamzah Yusoff	Hamzah bin yusoff Pok joh Pok soh Poksu 25 may 1952 Lot 212
3.20	Menerangkan tentang hobi pada masa lapang	Kebudayaan Pembuatan alat musik
BAHAGIAN 2: LATAR BELAKANG KELUARGA		
4.28	Tokoh menerangkan latar belakang keluarga	Fatimah binti Abdul Rahman Yusoff bin Ahmad Petani
5.15	Pendidikan ibu bapa kepada tokoh	Sangat-sangat susah

		Orang bukan berada
6.01	Bilangan adik beradik tokoh	Tiga beradik Arwah pak husin Arwah kakak Pok joh Umur 2 tahun
6.52	Tokoh menceritakan berkaitan isterinya dan tarikh mendirikan rumah tangga	Zawiah binti Daud cik timoh suri rumah Pembuatan Petani 17 tahun 52 tahun
8.38	Bilangan anak tokoh dan cara didikan untuk anak-anak	7 orang Meninggal sorang Mengikut pengalaman dan cara minda Perangai canik Tak pernah cuit Nasihat mulut Air mata keluar

10.43	Anak-anak yang masih tinggal bersama dan mengenai serba sedikit berkaitan anak tokoh	Tidak tinggal dengan pokok Cikgu Upsi Universiti Malaya UiTM
13.38	Aktiviti keluarga yang selalu diladakan.	Benda bermanfaat Mauluk Sembahyang hajat Kesyukuran Honeymoon
BAHAGIAN 3 : LATAR BELAKANG PENDIDIKAN		
14.24	Tahun tokoh mendapatkan pendidikan awal dan tempat.	52 tahun 7 tahun sekolah atap Sekolah Rendah Kebangsaan Gelang Mas
15.31	Cita-cita sewaktu kecil	Takda cita-cita Pertanian Ijazah Agama
16.45	Matapelajaran yang digemari tokoh	Ilmu hisab Tulisan jawi

17.30	Pegang apa-apa jawatan sewaktu sekolah rendah atau sekolah menengah	Biasa Tidak pegang apa-apa jawatan
18.04	Pencapaian tertinggi disekolah menengah	Sukan
18.15	Pengalaman semasa dizaman persekolahan	Pandai baca dan menulis Penat perah otak
19.28	Sukan digemari semasa bersekolah	3 acara Lumba lari Lari dalam guni Bola
19.54	Pelajaran ke pengajian tinggi	darjah 6 Cikgu kenal tulisan
BAHAGIAN 4 : KERJAYA		
21.34	Tokoh menceritakan berkaitan kerjaya pertamanya setelah tamat pengajian.	Bertani Padi Sayur Kebudayaan Lepas untuk pada beli

		<p>Kais pagi, makan pagi, kais petang, makan petang</p> <p>Pukul 7</p> <p>Pukul 12</p> <p>Pukul 2</p> <p>Pukul 6</p> <p>Tak boleh nak simpul pendapatan</p>
25.51	Cara membahagikan masa antara kerja dan keluarga	<p>Waktu rehat</p> <p>Pukul 12</p> <p>Pukul 3</p> <p>Letih</p> <p>Pergaulan</p>
27.11	Cabaran yang dihadapi sewaktu bekerja	<p>kerja persendirian</p> <p>Tiada cabaran</p>
BAHAGIAN 5: SENI DALAM MENGENDALIKAN ALAT MUSIK TRADISIONAL		
28.57	Contoh alat musik tradisional	<p>Banyak</p> <p>banyak saluran</p>
31.31	Salah satu alat musik tradisional, apa-apa alat musik tradisional	<p>Rebana ubi</p> <p>Kertuk</p>

		Alat musik wayang kulit Makyong Dikir barat Tarina
34.06	Harga alat musik tradisional yang paling murah dan yang paling mahal	Yang paling mahal geduk, tawak, gendang, gedombo Rebab, serunai <i>hok</i> yang tu paling jenama
36.55	Alat musik yang paling mahir	panggung wayang kulit Serunai Geduk Gedombak Sawo Tanih
37.55	Keistimewaan alat musik tradisional	Geduk Gedombak Gendang
38.28	Majlis yang biasa membuat tempahan persembahan	hari keputeraan tuanku VIP Menteri Tak pernah raptai

42.16	Harga yang dikenakan untuk persembahan dalam majlis	Tidak menghidupkan kebudayaan RM 50
44.11	Proses belajar mengendalikan alat muzik tradisional	Pengajian Asas gendang Waras Telus Jujur
47.22	Ketahanan sesebuah alat muzik tradisional	Kayu Penjagaan
49.53	Contoh bahan-bahan yang digunakan untuk membuat alat muzik tradisional	Kulit lemu Kulit kambing Rotan Buluh untuk bikar
52.00	Cara untuk mengekalkan ketahanan alat musik tradisional	Tidak boleh kena air Basuh cuci
54.14	Alat spesifik untuk digunakan ketika bermain wayang kulit	Geduk Gendang Gedombak

		Canang gong
58.34	Alat yang digunakan untuk memperbaiki	Gendang Gedombak Rotan Kulit Bikar Kulit kambing Kulit lembu rotan
59.35	Tokoh menerangkan adakah memperbaiki alat muzik ini sukar untuk dilakukan	Alat-alat muzik yang tertentu sahaja yang payah Kompang Gambir Gendang
64.46	Kedai untuk memperbaiki alat muzik tradisional	Kerja di rumah
65.00	Harga yang dikenakan untuk memperbaiki alat muzik tradisional	Mengikut kategori barang jugak Geduk harga lain, gendang harga lain, gedombak harga lain,

		gong harga lain Mengikut susah kerja dengan senang kerja
69.35	Waktu operasi encik membaiki alat muzik tradisional ini	Tiada waktu Lepas zohor
71.05	Tempat dibangunkan untuk membaiki alat muzik tradisional.	Ikut selera nak duduk Kadang-kadang malam dekat rumah
76.52	Masa yang diambil untuk membaiki alat muzik yang rosak	Gendang makan masa Geduk makan masa 3 hari 2 hari Sehari, atas taktik
78.24	Bilangan alat muzik yang dapat dibaiki dalam masa sehari	Sehari takleh Tumpu semua di atas barang Kena baikpulih semua
80.08	Sambutan alat muzik tradisional oleh orang ramai pada masa kini	Covid Kebudayaan tiada aktiviti Tak sempat
BAHAGIAN 6 : PENGALAMAN		

81.01	Cara memperolehi ilmu dalam mengendalikan alat muzik tradisional ini	Orang seni Perasaan
84.42	Masa diambil untuk belajar alat muzik tradisional	Kena jumpa semua orang untuk berguru Kena faham, seni itu tinggi Niat betul, cepat belajar
87.57	Menurunkan ilmu seni alat muzik tradisional kepada anak-anak	Banyak dah ajar
90.00	Reaksi masyarakat tempatan terhadap seni muzik tradisional	Ikut beza tempat Alhamdulillah dapat sokongan
91.31	Pencapaian dalam bidang muzik tradisional	Kalau dari segi pertandingan, memang tak boleh nak langkah
92.31	Kecederaan dalam proses mengendalikan alat muzik tradisional	40 tahun Luka 2 3 titik darah Bengkak tangan
93.29	Pengalaman manis yang diperolehi sejak menceburkan diri dalam bermain alat muzik tradisional	Banyak dalam pertandingan Berpuas hati lepas susah payah

95.06	Merasa putus asa sepanjang mengendalikan alat muzik tradisional ini	Tak pernah Beli barang tak dibayar, itu cuma bukan rezeki
96.20	Tempoh seseorang mengambil masa mahir dalam mengendalikan alat muzik tradisional	Itu atas bergantung kepada kemahiran Belajar cepat, dapat main Belajar lambat, lambatlah dapat
97.12	Kelas untuk belajar alat muzik tradisional	Orang luar datang belajar tu sekali sahaja Kalau pandai, tak rasa susah pun
99.47	Penglibatan dalam membuat persembahan di luar negara	Kerap sangat Tahun 90an Itali Perancis Turki Singapore Siam Jordan Jepun
BAHAGIAN 7 : SUMBANGAN		

101.19	Sumbangan berkaitan seni alat muzik tradisional ini kepada keluarga	Bagi makan Perbelanjaan
103.12	Sumbangan kepada masyarakat	banyak jasa Banyak spomsor kebudayaan Pembinaan balai polis Gelang Mas
109.00	Kesan terhadap seni alat muzik tradisional apabila tokoh memberi sumbangan tersebut kepada masyarakat	Kesan mendalam Budi akan dikenang
110.11	Sumbangan kepada negara dan bagaimana tokoh menyalurkan sumbangan tersebut	Kebudayaan Jasa, tenaga dalam kebudayaan
BAHAGIAN 8: HARAPAN		
111.11	Harapan terhadap golongan masyarakat dalam mengenai alat muzik tradisional ini	Sokongan perlu 100%
111.46	Harapan terhadap generasi baru zaman kini meneruskan muzik tradisional	budaya tradisi ni atas individu

115.23	Harapan mengenai muzik tradisional ini untuk masa yang akan datang	Nak cakap pun tak boleh pasal masa depan Tolong-tolong bolehlah sikit-sikit
117.00	Nasihat yang ingin sampaikan kepada generasi sekarang berkenaan ilmu alat muzik tradisional	Sabar, tekun, usaha, gigih Takde sifat tu, takkan dapat ilmu
118.56	Usaha atau aktiviti yang boleh dilakukan untuk memperkenalkan alatan musik tradisional ini kepada masyarakat ramai	Tidak berminat

DIARI PENYELIDIKAN

Tarikh	Masa/ Tempat	Huraian
10 Oktober 2022	2.00 p.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Pensyarah memberi penerangan pengenalan berkaitan kursus IMR604
17 Oktober 2022	2.00 p.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Pensyarah menerangkan dengan lebih terperinci berkaitan tugas yang perlu dilakukan oleh pelajar. ● Pensyarah menerangkan berkaitan tugas transkrip, tokoh, bilangan ahli grup bagi setiap kumpulan ● Pemilihan ahli kumpulan dilaksanakan oleh pelajar.
20 Oktober 2022	8.09 a.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Setiap kumpulan mula memilih tokoh untuk di temubual dalam senarai nama tokoh. ● Pensyarah mengingatkan pelajar untuk membuat semakan didalam “Google Classroom” untuk mengelakkan dari memilih tokoh yang sama. ● Pensyarah membuat semakan nama tokoh dalam senarai untuk memilih tokoh yang sesuai.
20 Oktober 2022	12.23 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Perbincangan antara ahli kumpulan untuk memilih tokoh untuk di temubual.
21 Oktober 2022	8.50 a.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Pelajar mengemaskini semula bagi yang memilih tokoh yang tidak sesuai atau tidak menepati kriteria bagi tugas ini.

21 Oktober 2022	11.44 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Salah seorang dari ahli kumpulan memberi cadangan nama tokoh untuk ditemubual iaitu Maznah Sulaiman (pembuat labu sayong). • Mencari info berkaitan tokoh melalui sosial media dan laman sesawang. • Perbincangan untuk memilih sama ada temubual dilaksanakan secara bersemuka atau secara atas talian.
31 Oktober 2022	2.00 a.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> • Pensyarah meminta setiap pelajar membaca buku transkrip dari pelajar dahulu bagi memahami struktur tugas ini. • Pensyarah meminta pelajar untuk menyediakan abstrak bagi tokoh yang telah dipilih. Pelajar perlu menerangkan bidang tokoh di dalam abstrak. • Pensyarah menyertakan pautan bagi permohonan surat pengesahan projek pelajar.
31 Oktober 2022	2.57 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Perbincangan untuk mendapatkan persetujuan dari tokoh untuk ditemubual.
1 November 2022	2.43 p.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> • Pensyarah mengemaskini senarai nama tokoh yang telah di temubual di dalam Google Classroom bagi memudahkan pelajar untuk memilih tokoh baru.
5 November 2022	3.13 p.m	<ul style="list-style-type: none"> • Meminta ahli grup untuk menyiapkan abstrak dan meminta ahli grup mencari beberapa nama tokoh lain untuk dijadikan sebagai "backup" dan memilih Khatijah Tan (pelakon) dan Dato wan Aishah (penyanyi).
14 November	2.23 p.m	<ul style="list-style-type: none"> • Pensyarah menyemak abstrak tokoh yang telah dipilih oleh pelajar.

2022	Whatsapp	
18 November 2022	9.58 a.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Perbincangan berkaitan tokoh.
22 November 2022	7.29 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Salah seorang dari ahli kumpulan menghantar gerak kerja dan pembahagian kerja bagi tugas ini.
23 November 2022	10.07 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Perbincangan untuk membuat soalan temubual tokoh bersama ahli kumpulan.
29 November 2022	11.15 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Mengingatkan ahli kumpulan berkaitan tugas masing-masing.
8 Disember 2022	4.22 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Berjaya mendapat persetujuan dari tokoh (Puan Maznah Sulaiman).
9 Disember 2022	8.35 a.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Berbincang untuk memilih samaada temubual dilaksanakan secara bersemuka atau atas talian.
10 Disember 2022	8.46 a.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Pensyarah meminta pelajar untuk menyertai program “international webinar- importance of oral history in preserving local wisdom”.

12 Disember 2022	12.53 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Berbincang dengan ahli kumpulan untuk mendapatkan konsultasi bersama pensyarah untuk bahagian soalan temubual. • Konsultasi dibuat pada 13hb Disember 2022 pada pukul 11.00 a.m.
14 Disember 2022	9.04 a.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Menghubungi puan Maznah bagi mendapatkan persetujuan untuk melaksanakan temubual secara atas talian.
19 Disember 2022	10.27 a.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> • Pensyarah meminta pelajar untuk menghantar soalan temubual untuk disemak. • Pensyarah meminta pelajar untuk menyemak garis panduan sebelum menebual tokoh dan pensyarah membuka ruang untuk konsultasi kepada pelajar.
31 Disember 2022	2.58 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Salah seorang dari ahli kumpulan berminat untuk menukar tokoh untuk ditemubual.
1 Januari 2023	3.48 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Ahli kumpulan berminat untuk membuat konsultasi dengan pensyarah bagi menukar tokoh. • konsultasi bersama pensyarah dilaksanakan sewaktu kelas bersemuka pada 2 Januari 2023 dan berjaya mendapatkan persetujuan dari pensyarah.
2 Januari 2023	2.00 p.m D309-B	<ul style="list-style-type: none"> • Pensyarah mengingatkan pelajar untuk membawa transkrip ke kelas.
4 Januari 2023	12.48 p.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> • Menghubungi tokoh untuk mendapatkan persetujuan untuk ditemubual.

	(ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Berjaya mendapatkan persetujuan dari tokoh. ● Melakukan proses penukaran soalan temubual tokoh. ● Tarikh temubual bersemuka diberikan oleh tokoh adalah pada 13 Januari 2023 pada hari jumaat pukul 3 petang.
9 Januari 2023	11.50 a.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Pensyarah menyatakan bahawa silibus pelajaran kursus telah tamat dan tarikh penghantaran projek adalah pada 7 Februari dan 14 Februari 2023. ● Pensyarah menyatakan bahawa rakaman video adalah pilihan dan tidak diwajibkan manakala rakaman suara adalah diwajibkan. ● Pensyarah meminta pelajar untuk memulakan proses “transcribing” bagi mereka yang sudah selesai menemubual tokoh. ● Pensyarah meminta pelajar untuk mereka tajuk artikel yang sesuai bagi tokoh.
12 Januari 2023	5.48 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Membuat persediaan untuk temubual pada 13 Januari 2023.
13 Januari 2023	3.00 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Temubual dijalankan dikediaman rumah pak hamzah (Tokoh dalam bidang alat musik tradisional).
16 Januari 2023	4.00 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> ● Membuat tajuk untuk artikel.

16 Januari 2023	3.05 p.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> • Pensyarah mengingatkan berkaitan cara penghantaran tugas. • Pensyarah memberi latihan quizizz yang perlu dijawab oleh pelajar sebelum 18 Januari 2023.
17 Januari 2023	3.30 p.m Whatsapp	<ul style="list-style-type: none"> • Pensyarah mengingatkan pelajar untuk menghantar tugas (proposal, preliminary interview dan interview question) sebelum 24 Januari 2023.
21 Januari 2023	4.00 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Menyiapkan (proposal, preliminary interview dan interview question). • Meneruskan untuk menyiapkan tugas bahagian lain di dalam transkrip.
5 Februari 2023	5.54 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Menyiapkan transkrip, artikel, dan diari kajian.
10 Februari 2023	4.00 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Menghantar tugas transkrip, artikel, diari kajian dan rakaman video dan suara.
14 Januari 2023	2.45 p.m Whatsapp (ahli kumpulan)	<ul style="list-style-type: none"> • Menghantar "softcopy" transkrip lengkap kepada pensyarah melalui google classroom.

SOALAN TEMUBUAL

Kita akan mulakan soalan temubual ini dengan latar belakang peribadi terlebih dahulu.

Latar belakang Peribadi

1. Apakah nama penuh encik?
2. Adakah encik mempunyai nama samaran atau nama panggilan?
3. Bilakah encik dilahirkan?
4. Dimanakah encik tinggal sekarang?
5. Dimanakah encik dibesarkan?
6. Apakah hobi encik pada masa lapang?
7. Selain daripada hobi tersebut, apakah yang selalu encik lakukan pada waktu lapang?

Seterusnya, kita beralih pula ke bahagian latar belakang keluarga.

Latar belakang Keluarga

8. Siapakah nama ibu dan ayah encik?
9. Apakah pekerjaan ibu dan ayah encik?
10. Bolehkah encik ceritakan bagaimana ibu bapa encik mendidik encik?
11. Berapakah bilangan adik beradik encik?
12. Siapakah nama isteri encik?
13. Apakah pekerjaan isteri encik?
14. Bilakah encik mula mendirikan rumah tangga?
15. Encik mempunyai berapa orang anak?
16. Sebagai seorang bapa, bagaimanakah encik mendidik anak-anak?
17. Adakah anak-anak encik masih tinggal dengan encik?
18. Boleh encik beritahu kami serba sedikit mengenai anak encik?
19. Apakah aktiviti keluarga yang selalu encik adakan?

Untuk bahagian yang seterusnya, kami akan tanya berkaitan latar belakang pendidikan

Latar belakang Pendidikan

20. Pada tahun bilakah encik mula mendapatkan pendidikan awal?
21. Encik bersekolah rendah di sekolah mana?
22. Apakah cita-cita encik sewaktu kecil?
23. Pada tahun bilakah encik mendapatkan pelajaran di sekolah rendah?
24. Dimanakah sekolah menengah encik?
25. Apakah mata pelajaran yang encik paling gemari ketika di sekolah rendah dan di sekolah menengah dan kenapa?
26. Adakah encik ada pegang apa-apa jawatan sewaktu di sekolah rendah dan sekolah menengah?
27. Apakah pencapaian tertinggi yang encik telah berjaya capai di sekolah menengah?
28. Apakah pengalaman encik di zaman persekolahan?
29. Apakah sukan yang digemari semasa bersekolah?
30. Adakah encik menyambung pelajaran ke Pengajian Tinggi?

Baik, seterusnya kami akan bertanya berkaitan kerjaya encik Hamzah.

Kerjaya

31. Apakah pekerjaan awal encik setelah tamat pengajian?
32. Adakah encik mendapat gaji yang lumayan?
33. Berapa lamakah encik bekerja ketika itu?
34. Apakah pengalaman atau pengajaran yang encik dapat dari kerjaya tersebut?
35. Bagaimana encik membahagikan masa antara kerja dan keluarga?
36. Apakah cabaran yang encik hadapi sewaktu bekerja?

Okay, kita akan beralih ke bahagian seni mengendalikan alat muzik tradisional. Terdapat dua bahagian soalan berkaitan alat musik tradisional dan pengalaman encik dalam seni musik tradisional.

Seni dalam mengendalikan alat musik tradisional

Alat musik tradisional

37. Apakah contoh alat musik tradisional?
38. Nyatakan salah satu fungsi setiap alat musik tradisional, apa-apa alat musik tradisional?
39. Berapakah harga alat musik tradisional tersebut?
40. Apakah alat muzik yang paling encik mahir?
41. Apakah keistimewaan alat musik tradisional bagi encik?
42. Apakah majlis yang biasa membuat tempahan persembahan dari encik?
43. Berapakah harga yang dikenakan untuk persembahan dalam majlis tersebut?
44. Bolehkah encik terangkan proses untuk belajar mengendalikan alat musik tradisional ini?
45. Berapa lamakah ketahanan sesebuah alat musik tradisional?
46. Apakah contoh bahan-bahan yang digunakan untuk membuat alat musik tradisional?
47. Apakah kaedah yang perlu dilakukan untuk mengekalkan ketahanan alat musik tradisional?
48. Kami mendapati encik juga pandai dalam bermain wayang kulit, adakah encik mempunyai alat musik spesifik untuk digunakan ketika bermain wayang kulit?
49. Kami mendapati encik juga mahir membaiki alat musik tradisional, jadi soalnya, apakah alat yang encik gunakan untuk membaiki?
50. Adakah membaiki alat musik sukar untuk dilakukan?
51. Adakah encik mempunyai kedai untuk membaiki alat musik tradisional?
52. Berapakah harga yang encik kenakan untuk membaiki alat musik tradisional ini?
53. Boleh encik nyatakan waktu operasi kedai encik?

54. Dimanakah tempat tersebut dibangunkan?
55. Berapa lamakah masa yang diambil untuk membaiki alat musik yang rosak?
56. Berapa banyakkah alat musik yang dapat dibaiki dalam masa sehari?
57. Adakah alat musik tradisional ini masih mendapat sambutan oleh orang ramai pada masa kini?

Pengalaman

58. Bagaimana encik memperoleh ilmu dalam mengendalikan alat musik tradisional ini?
59. Berapa lamakah masa yang diambil untuk encik belajar alat musik tradisional ini?
60. Adakah encik menurunkan ilmu mengendalikan alat muzik ini kepada anak-anak encik?
61. Apakah reaksi masyarakat tempatan terhadap seni musik tradisional pada pendapat encik?
62. Apakah pencapaian encik dalam bidang musik tradisional ini?
63. Pernahkah encik mengalami kecederaan dalam proses mengendalikan alat musik tradisional?
64. apakah pengalaman manis yang diperolehi sejak menceburkan diri dalam bermain alat musik tradisional ini?
65. Pernahkah encik merasa putus asa sepanjang mengendalikan alat musik tradisional ini?
66. Pernahkah encik di temubual oleh pihak media?
67. Berapa lamakah seseorang mengambil masa untuk mahir dalam mengendalikan alat musik tradisional?
68. Adakah encik mengadakan kelas untuk mengajar alat musik tradisional?
69. Pernahkah encik terlibat dalam membuat persembahan di luar negara?

Okay, untuk bahagian sumbangan....

Sumbangan

70. Apakah sumbangan encik kepada keluarga berkaitan seni alat muzik tradisional?
71. Apakah pula sumbangan encik kepada masyarakat?
72. Apakah kesan terhadap seni alat muzik tradisional apabila encik memberi sumbangan tersebut kepada masyarakat?
73. Apakah sumbangan encik kepada negara dan bagaimana encik menyalurkan sumbangan tersebut?

Jadi, kita sudah berada di bahagian terakhir dalam sesi tembual ini iaitu berkaitan harapan encik Hamzah. Soalan pertama kami ialah..

Harapan

74. Apakah harapan encik terhadap golongan masyarakat mengenai alat muzik tradisional?
75. Adakah encik ingin generasi yang baru zaman kini meneruskan legasi muzik tradisional?
76. Apakah harapan encik mengenai muzik tradisional ini untuk masa yang akan datang?
77. Apakah penambahbaikan yang encik harap dapat dipertingkatkan?
78. Apakah nasihat yang encik ingin sampaikan kepada generasi sekarang berkenaan ilmu alat muzik tradisional?
79. Pada pendapat encik, apakah usaha atau aktiviti yang boleh dilakukan untuk memperkenalkan alatan muzik tradisional ini kepada masyarakat ramai?

LAMPIRAN 4

UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA PERJANJIAN MENGENAI PROJEK SEJARAH LISAN

Saya Haji Hamzah bin Yusoff k/p: _____ pada _____
.....dengan ini bersetuju dengan syarat-syarat temubual yang telah diadakan di antara saya
dengan Universiti Teknologi MARA. Syarat-syarat tersebut adalah seperti berikut:

1. Rakaman hasil temubual ini adalah bertujuan untuk kegunaan pengajaran, penyelidikan dan penerbitan tanpa melibatkan bayaran/ tuntutan dari mana-mana pihak. Walaubagaimanapun bagi tujuan selain daripada yang tersebut, persetujuan daripada tokoh perlu diperolehi.
2. Rakaman hasil temubual yang tersebut di atas adalah diserahkan dan menjadi hak milik sepenuhnya Universiti Teknologi MARA untuk penyimpanan kekal dan boleh mengambil apa-apa tindakan yang difikirkan perlu bagi memelihara rakaman dan transkrip ini.
3. Pihak Pengajian Sains Maklumat, Universiti Teknologi MARA boleh membuat transkrip rakaman dan transkrip-transkrip ini perlu/tidak perlu disemak oleh tokoh (interviewee).
4. Rakaman dan transkrip ini akan dibuka kepada semua penyelidik sama ada dari Malaysia atau luar negara yang bertujuan membuat penyelidikan yang sah dengan syarat:
 - a. Apabila petikan diambil dari rakaman/transkrip ini untuk digunakan di dalam penerbitan, tesis dll.. sumbernya (tokoh) hendaklah diakui oleh penyelidik.

(Nama tokoh: Haji Hamzah bin Yusoff
tarikh: 13 Januari 2023

(Nama Pensyarah: Nurulnisa Binti Abdullah)
b.p. Penolong Naib Canselor
Pengajian Sains Maklumat
Kolej Pengajian Pengkomputeran, Informatik
dan Media
Universiti Teknologi MARA (UiTM)

Gambar 1: Surat Perjanjian

LAMPIRAN 5

Muhammad Nor Nabihan bin Norzeri,
Kolej Pengajian Pengkomputeran, Informatik dan Media,
UTM Machang,
18500, Machang, Kelantan.

Tuan,

**PERMOHONAN KERJASAMA BAGI SESI TEMU DUA BERSAMA ADIGURU
HAJI HAMZAH BIN YUSOFF.**

Merujuk perkara di atas, saya Muhammad Nor Nabihan bin Norzeri Bersama ahli kumpulan yang lain iaitu Ahmad Fauzi bin Ahmad Faatek dan Muhammad Muhammad Nizar bin Mohamad Sukri ingin membuat permohonan kerjasama bagi sesi temuduga bersama Adiguru Haji Hamzah bin Yusoff bagi menepati dan melengkapkan tugasan berhubung dan bagi

subjek IMR604: Oral Documentation.

2. Pihak kami mengharapkan kerjasama dari pihak tuan untuk menyumbangkan sebanyak mungkin maklumat yang diperlukan bagi melengkapkan tugasan subjek ini (IMR604). Segala maklumat yang diperolehi akan dirahsiakan dan menjadi maklumat sulit untuk tujuan akademik sahaja. Untuk maklumat lanjut, pihak tuan boleh menghubungi Puan Ruslinda binti Khatik selaku Penolong Pendaftaran Kanan Tambalan Rektor HEA UTM Cavangari Kelantan di talian 016380154.

3. Pihak kami dahului dengan ucapan jutaan terima kasih.

“WAWASAN KEMAMPUAN BERSAMA 3030”

“BERKHIDMAT UNTUK NEGARA”

Sekian, terima kasih.

Yang Benar,

MUHAMMAD NOR NABIHAN BIN NORZERI

Gambar 2: Surat Rasmi kerjasama temu ramah bersama Haji Hamzah bin Yusoff

LAMPIRAN 6

www.utm.edu.my

 Universiti Teknologi MARA
Cawangan Kelantan
Kampus Machang

Surat Kami : 100-CK(MEA 30/7/2)
Tarikh : 5 Disember 2022

KEPADA SESIAPA YANG BERKENAAN

Tuan/Puan

PENGESAHAN PROJEK PELAJAR UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA CAWANGAN KELANTAN

Bil	Nama	No. Pelajar
1	AHMAD FAUZI BIN AHMAD TAUFEK	2020834338
2	MUHAMMAD MUHAMIN NIZAR BIN MOHAMAD SUKRI	2020818908
3	MUHAMMAD NOR NABIHAN NORZERI	202083126

Adalah dimaklumkan bahawa penama di atas merupakan pelajar dari **IJAZAH SARJANA MUDA PENGURUSAN SISTEM MAKLUMAT (KEPUJIAN) (IM248)**, bahagian (B) yang ditugaskan untuk menyiapkan satu laporan projek yang berkaitan dengan mata pelajaran yang mereka ikuti **ORAL DOCUMENTATION (IMR604)**.

2. Pihak kami mengharapkan kerjasama dari pihak tuan/puan untuk menyumbangkan sebanyak mungkin maklumat yang diperlukan. Segala maklumat tersebut akan kami rahsiakan dan hanya untuk tujuan akademik sahaja. Penyediaan projek ini adalah wajib untuk melengkapkan kursus tersebut. Untuk maklumat lanjut, pihak tuan boleh menghubungi di talian **0163808354**.

3. Pihak kami mengucapkan terima kasih di atas kerjasama dan maklumat diberikan.

"WAJASAN KEMAKMURAN BERSAMA 2030"

"BERKHIDMAT UNTUK NEGARA"

Selamat, terima kasih.

Yang benar

Penolong Pendaftar Kuantan
b/p **TIMBALAN PUKTOR MEA**

Bahagian Hal Ehwal Akademik
Universiti Teknologi MARA Cawangan Kelantan
Bukit Ilmu, 18000 Machang, Kelantan
Tel: +60976 2609 2162 2166 Faks: +60976 2156
Email: trb@akh@uam.utm.edu.my

Gambar 3: Surat Pengesahan Projek Pelajar

LAMPIRAN 7

Gambar 4: Sesi temu ramah bersama Haji Hamzah bin Yusoff

LAMPIRAN 8

Gambar 5: Sesi bergambar Haji Hamzah bin Yusoff bersama pasangannya iaitu Puan Jawiah binti Daud

INDEKS

INDEKS

A

Alat musik tradisional, 15, 19, 29, 30, 31, 33, 76, 77, 78, 89, 93, 94, 95

B

Bangga, 58
Bunyi, 22, 23, 30, 32, 33, 42, 43, 44, 54, 57, 61, 62, 64, 65, 66, 67

C

Cabaran, 28, 75
Cengal, 39
Cik Timoh, 18, 72

D

Dikir, 6, 15, 31, 40, 54, 55, 56, 66

G

Geduk, 9, 31, 32, 33, 40, 42, 43, 45, 51, 52, 68, 76
Gendang, 9, 31, 32, 33, 37, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 62, 68, 76, 77, 78, 79

H

Harapan, 64, 66, 95, 96
Hobi, 16, 17, 71, 91

I

Ilmu, 23, 46, 54, 55, 56, 59, 60, 67, 69, 80, 83, 84, 94, 96
Irama, 56, 66
Itali, 60

J

Jepun, 60, 82
Jiwa, 55, 66
Jujur, 38

K

Kampung Banggol Gelang Mas, 16
Kayu, 9, 22, 39, 40, 41, 48, 54, 60
Kebudayaan, 13, 17, 26, 29, 30, 31, 34, 35, 36, 53, 54, 57, 62, 64, 65, 66, 68, 77, 82, 83
Ketahanan, 39, 77
Kompang, 45, 50, 53
Kraftangan, 59
Kulit, 9, 31, 32, 33, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 59, 76, 78, 93

M

Membaiki, 44, 45, 47, 49, 50, 52, 78, 79, 94
Membaikpulihan, 45, 52
Merbau, 39
Minat, 17, 30, 34, 57, 65, 66, 67, 68
Muzakarah, 57

N

Nangka, 39, 40, 41
Niat, 55, 59

P

Paku, 45, 46, 50, 67
Palu, 32, 41, 54
Pengajian, 25, 26, 37, 74, 92
Pengalaman, 6, 15, 19, 20, 24, 27, 29, 31, 33, 45, 46, 54, 55, 58, 69, 72, 92, 93, 94
Persembahan, 9, 13, 30, 33, 34, 35, 36, 54, 56, 60, 62, 66, 68, 77, 82, 93, 95
Pertandingan, 57, 58, 81
Pok Joh, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 33, 68, 73
Pok Soh, 16

R

Rebab, 32
Rebana, 6, 31, 40, 53, 54, 55, 57
Rotan, 40, 41, 44, 45, 60, 78

S

Sabar, 67

Sekolah Kebangsaan Gelang Mas, 23
Sekolah Rendah Kebangsaan Gelang Mas, 22, 73
Seni, 13, 15, 29, 36, 37, 54, 55, 56, 61, 63, 67, 69, 80,
81, 82, 83, 93, 94, 95
Serunai, 32, 33, 39, 43, 60, 62, 76
Siam, 60
Silat, 31, 62
Singapura, 48
Sumbangan, 62, 82, 83, 95

T

Takbur, 58

Tawak, 31, 76
Telus, 38
Tradisi, 30, 31, 33, 65, 83

U

Universiti, 20, 68, 73

W

Waras, 38